

Šentrupert

Glasilo Občine Šentrupert

Leto: XXI./4
zima 2019

Glasilo izhaja štirikrat letno
Za občane Občine Šentrupert brezplačno

Naši izzivi: Površine za aktivno preživljanje prostega časa	21
Na meji med župnijami in občinami: Svinjsko, Mali Cirnik, Vrhe	24
Pogovor z doc. dr. Miho Preinfalkom: "Čez sto let bodo stale samo še grajske razvaline ..."	28

Županov uvodnik

*Spoštovane občanke,
spoštovani občani!*

Leto je hitro okoli. Ko berete zimsko številko glasila Šentrupert, mineva eno leto, odkar sem na tem položaju in sem dnevno povezan z vsem, kar se dogaja v občini. Župan sem od 20. decembra 2018 in lahko odkrito povem, da je bilo veliko, ogromno narejenega dela in vloženega truda. Nekaj reči je vidnih vsem, veliko tistih, ki zadevajo našo občino, pa je znanih le v ožjem krogu organov občine. V nadaljevanju bom omenil le nekaj pomembnih informacij, za katere mislim, da jih morate poznati, celotno poročilo za leto 2019 pa bom seveda predstavil na Zboru občanov, ki bo sklican spomladi.

- Investicija v rekonstrukcijo državne ceste v zadnjem odseku je bila največja naložba občine v letu 2019, in sicer v višini 346.885,48 evrov, in bo zahtevala še nekaj denarja za dodatna dela. Kljub temu, da se dela vlečejo že pet mesecev, trdno upamo, da se bodo končala kmalu v začetku leta 2020. To vsi nestršno čakamo.
- Plačevanje mesečnih obrokov za najemnino vrtca Čebelica je potekalo nemoteno skozi celo leto, prav tako smo odplačali šest zapadlih obrokov za pretekla leta, še šest pa jih bo ob koncu leta ostalo neplačanih. Zanje predvidevam, da bodo odplačani v prvi polovica leta 2020.
- Izvedli smo prenos Zavoda Dežela kozolcev na Občino Šentrupert, ki je sedaj javni zavod. Družbo Dežela kozolcev Šentrupert d. o. o. želimo zapreti v čim krajšem času, še prej pa moramo odplačati bančne kredite.
- Občina Šentrupert je odkupila zemljišča, na katerih stoji Dežela kozolcev, in se tako izognila, da bi izgubila stavbno pravico, ki je bila ogrožena zaradi sodnih postopkov.
- Vse leto poteka postopek sprememb OPN, ki je že v končni fazi, in pričakujemo, da bo zaključen v prvih mesecih naslednjega leta.

Ob koncu leta pogledamo nazaj, da vidimo, kaj smo naredili, in potegnemo črto, hkrati pa pogledamo naprej, da predvidevamo, kaj nas čaka v naslednjem letu, ki bo zagotovo vsaj tako zahtevno kakor leto, ki mineva. Pripravljamo proračun za leto 2020, v katerem bodo razdeljena občinska sredstva. Veliko je zahtev, poleg rednih zakonskih obveznosti si bomo zadali cilje na področju komunalne infrastrukture, nujno je vzdrževanje cest po občini, na vodovodu in vodohranih (Ovčak in Vrh), pri kanalizaciji in čistilnih napravah (Rusalca in Škrljevo ter projektiranje novih čistilnih naprav v aglomeracijah, v katerih jih zahteva zakonodaja). Največji vložek bo opremljanje komunalne infrastrukture v Obrtni coni Šentrupert pod farovškim hribom, kjer bo izvedena prva faza t. i. jugovzhodne obvoznice.

Veliko je še za narediti, največja omejitev pa so finančna sredstva. Še vedno imamo veliko obveznosti za odplačati, a verjamem, da nam bo uspelo in da bomo postopoma napredovali pri razvoju občine.

Če se ozremo naokoli, vidimo, da je listje že odpadlo z dreves, polja so pospravljena, nekatere njive zorane, dnevi pa mrzli in kratki. Zima je med nami in z njo tudi praznično vzdušje. V decembru bo kar precej prireditev za vse generacije, ki bodo tudi priložnost, da se srečamo in si osebno voščimo.

Vsem bralcem glasila ŠENTRUPERT in vsem občanom želim veliko prazničnega veselja, obilo dobrega počutja, osebnega in medsebojnega zadovoljstva in vsega, kar sami potrebujete ali želite. Blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto 2020.

Andrej Martin KOSTELEČ, župan

Beseda urednice

Spoštovani bralci glasila Šentrupert,

tudi tokratna številka glasila prinaša pregled nad tem, kako aktivni so otroci, kaj se dogaja v Deželi kozolcev in župniji, kako živahen je utrip društev ... Hkrati pa boste lahko brali tudi o tem, česa si želijo ljubitelji športa in rekreacije, obiskali smo vasi na meji med občinami in župnijami in se pogovarjali o plemiških rodbinah 16. stoletja na Slovenskem, s poudarkom na rodbini grofov Barbo-Waxenstein. Če se vam ob prebiranju utrne kakšna ideja, o čem bi še bilo vredno in zanimivo pisati, jo prelijte na papir in pošljite na glasilo@sentrupert.si.

Praznični veseli december je tudi letos napolnjen z obilico prireditvev, priložnosti za klepet in dobre želje, hkrati pa v tem hitrem tempu življenja ne smemo pozabiti nase, na tiste, ki potrebujejo našo pomoč in spodbudo. Ozrimo se okoli in pomagajmo, če opazimo, da nas nekdo potrebuje. Ozrimo se okoli in bodimo sprememba, ki si jo sami želimo.

Vse dobro v letu 2020!

urednica Petra Krnc Laznik

O delu občinskega sveta in občinske uprave

Od šeste redne seje občinskega sveta Občine Šentrupert je delo občinske uprave potekalo zelo intenzivno.

Na sedmi redni seji Občinskega sveta Občine Šentrupert, ki je bila 25. septembra 2019, so se občinski svetniki seznanili s predlogom prodaje JP Energetika ter sprejeli spremembo Odloka o turistični in promocijski taksi. V odloku je bila namreč višina turistične in promocijske takse do sedaj napačno izračunana, kar je bilo treba spremeniti. Občinski svetniki so se seznanili tudi z aktivnostmi sprejemanja prvih sprememb in dopolnitev OPN Šentrupert ter z namero odrazglasitve kulturnega spomenika lokalnega pomena »Steklasova domačija« Prelesje št. EŠD I306. Na seji pa so občinski svetniki sprejeli tudi Odlok o rebalansu proračuna Občine Šentrupert za leto 2019.

Tema, ki je občinske svetnike še posebej zanimala, je bilo porevizijsko poročilo Računskega sodišča. Računsko sodišče je namreč izvedlo revizijo poslovanja Občine Šentrupert v letu 2016, samo poročilo o reviziji pa je bilo izdano šele aprila 2019. Hkrati s poročilom je Računsko sodišče zahtevalo, naj občina v devetdesetih dneh poda odzivno poročilo, ki je bilo z vsemi ukrepi, ki jih je občina do takrat sprejela, poslano v mesecu juliju. Takoj za tem je občina prejela poziv, da odzivno poročilo dopolni, kar je v roku naredila. 16. septembra 2019 je občina preje-

la pozitivno porevizijsko poročilo.

Ena od mnogih obveznosti v pristojnosti občinske uprave je tudi urejen arhiv. V ta namen smo po navodilih Zgodovinskega arhiva iz Ljubljane, enote Novo mesto, začeli z odbiranjem arhivskega gradiva, ki zajema gradivo pred letom 2008, in sicer gre za gradivo nekdanje Krajevne skupnosti Šentrupert, ki smo ga predali v hrambo Zgodovinskemu arhivu. Za gradivo po letu 2008 pa bo Zgodovinski arhiv pripravil pisno strokovno navodilo, na podlagi katerega se bo celotni arhiv uredil in ustrezno prenesel. Občinski svetniki so informacijo sprejeli in aktivnost podprli.

Na osmi redni seji, ki je bila 6. novembra 2019, so se občinski svetniki seznanili s predlogom Odloka o tretjih spremembah in dopolnitvah OPN Šentrupert in ga soglasno zavrnil. Po preteku funkcije člana skupščine javnega podjetja Komunala Trebnje d.o.o. je občinski svet za obdobje štirih let na podlagi javnega poziva za novega člana skupščine iz občine Šentrupert imenoval Pavleta Brcarja. Občinski svet je sprejel tudi spremembo Odloka o ustanovitvi javnega podjetja Komunala Trebnje, ki se nanaša na spremembo sedeža javnega podjetja. Občinski svetniki so se seznanili tudi z informacijo o izvedenem letnem in zimskem vzdrževanju lokalnih cest in javnih poti v občini Šentrupert, ki sta jo podala direktor Komunale Stanko Tomšič

in njegov sodelavec Robert Pavlin. Občinski svet je sprejel še Odlok o organizaciji in delovnem področju občinske uprave ter obravnaval Odlok o ustanovitvi skupne občinske uprave Mirnska dolina. Občinski svetniki so se strinjali z novo določitvijo cen vzgojno-varstvenih programov v občini Šentrupert in se seznanili s projektom Zdrave občine in občine dobrih medčloveških odnosov.

Ob zaključku letošnjega koledarskega in poslovnega leta je prav, da se ozremo tudi malo v preteklost. Gotovo je bilo letošnje leto za Občino Šentrupert malo drugačno, drugačno pa je bilo tudi za občinsko upravo. Kljub pretresom, ki so jih v največji meri običajno deležni prav zaposleni, sem prepričana, da si vsi, ki trenutno sestavljamo občinsko upravo, v veliki meri prizadevamo za strokovno delo. Mnogokrat smo postavljeni pred nenapovedana dejstva, ki so jih oblikovali dogodki iz preteklosti. To velikokrat hromi naše delo in nam jemlje čas. Kljub temu se trudimo za dobro občank in občanov in upamo, da nam prihodnje leto prinese tudi dodatne kadrovske okrepitve, kar bo pripomoglo k še večji učinkovitosti občinske uprave.

Zahvaljujemo se za pobude, predloge in za vsa dejanja, ki vabijo k skupnemu sodelovanju. In naj bo uspešno leto, ki prihaja!

Anne Marie Valentar,
direktorica občinske uprave

Realizacija proračuna občine za obdobje od 01. 01. 2019 do 31. 10. 2019

Zap. št.	kto	Bilančna postavka	proračun 2019	realizacija AVGUST	indeks real./pror.
I.		PRIHODKI SKUPAJ	3.038.936,25	2.110.576,50	69,5
A)		TEKOČI PRIHODKI (70+71+72+73)	2.564.211,25	1.987.071,45	77,5
1.	70	Davčni prihodki (a+b+c+č)	2.185.591,25	1.898.309,26	86,9
a)	700	Davek na dohodek in dobiček-dohodnine	1.773.707,00	1.500.840,00	84,6
b)	703	Davki na premoženje (premičnine, nepremičnine, dediščine..)	331.071,25	336.994,60	101,8
c)	704	Domači davki na blago in storitve (posebne stor.; drugi davki)	80.813,00	56.503,41	69,9
č)	706	Drugi davki in prispevki	0,00	3.971,25	
2.	71	Nedavčni prihodki (a+b+c+č+d)	378.620,00	88.762,19	23,4
a)	710	Udeležba na dobičku in dohodki od premoženja (obresti)	180.820,00	5.511,31	3,0
b)	711	Upravne takse in pristojbine	3.100,00	2.909,16	93,8
c)	712	Globe in druge kazni	22.700,00	22.174,52	97,7
č)	713	Prihodki od prodaje blaga in storitev	2.000,00	12.459,57	623,0
d)	714	Drugi nedavčni prihodki	170.000,00	45.707,63	26,9
3.	72	Kapitalski prihodki (a+b)	143.331,00	0,00	0,0
a)	720	Prihodki od prodaje osnovnih sredstev	0,00	0,00	
b)	722	Prihodki od prodaje zemljišč in neopredmetenih sredstev	143.331,00	0,00	0,0
4.	73	Prejete donacije (a+b)	0,00	0,00	0,0
a)	730	Prejete donacije iz domačih virov (nepovratna sredstva!)			
b)	731	Prejete donacije iz tujine			
B)		TRANSFERNI PRIHODKI (74)	331.394,00	123.505,05	37,3
a)	740	Prejeta sredstva iz državnega proračuna	331.394,00	123.505,05	37,3
b)	741	Prejeta sredstva iz drž.prorač. iz sredstev proračuna EU	0,00	0,00	
II.		ODHODKI SKUPAJ	3.036.742,75	1.884.525,66	62,1
A)		TEKOČI ODHODKI	1.091.514,52	802.096,47	73,5
a)	400	Plače in drugi izdatki zaposlenim	207.643,44	170.679,84	82,2
b)	401	Prispevki delodajalcev za socialno varnost	34.051,04	28.321,37	83,2
c)	402	Izdatki za blago in storitve (dobavitelji)	798.720,04	592.145,87	74,1
č)	403	Plačila domačih obresti	19.000,00	7.722,08	40,6
d)	409	Rezerve	32.100,00	3.227,31	10,1
B)		TEKOČI TRANSFERI	999.546,93	725.616,48	72,6
a)	410	Subvencije	19.400,00	3.554,02	18,3
b)	411	Transferi posameznikom in gospodinjstvom	609.785,12	485.513,30	79,6
c)	412	Transferi neprofitnim organizacijam in ustanovam	51.908,00	13.846,02	26,7
č)	413	Drugi tekoči domači transferi	318.453,81	222.703,14	69,9
C)		INVESTICIJSKI ODHODKI	865.031,30	345.205,47	39,9
a)	420	Nakup in gradnja osnovnih sredstev	865.031,30	345.205,47	39,9
Č)		INVESTICIJSKI TRANSFERI	80.650,00	11.607,24	14,4
a)	431	Inv. transferi pravnim in fizičnim osebam, ki niso PU	32.450,00	11.336,40	34,9
b)	432	Inv. transferi proračunskim uporabnikom	48.200,00	270,84	0,6

Vir: APPrA-O

Božena Ojcinger, univ. dipl. ekon. rač.

Občinski prostorski načrt Občine Šentrupert

»Prve (I.) spremembe in dopolnitve«

Trenutno podjetje URBI d.o.o. iz Ljubljane pripravlja predlog Prvih sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta Občine Šentrupert (ISD OPN).

V postopku sprememb in dopolnitev so obravnavane spremembe namenske rabe prostora na podlagi razvojnih pobud iz javnega in zasebnega sektorja, spremembe in dopolnitve prostorsko izvedbenih pogojev ter uskladitev vsebin obstoječega občinskega prostorskega načrta z novo sprejetimi predpisi in zakonodajo. Spremembe in dopolnitve obsegajo celotno območje občine Šentrupert.

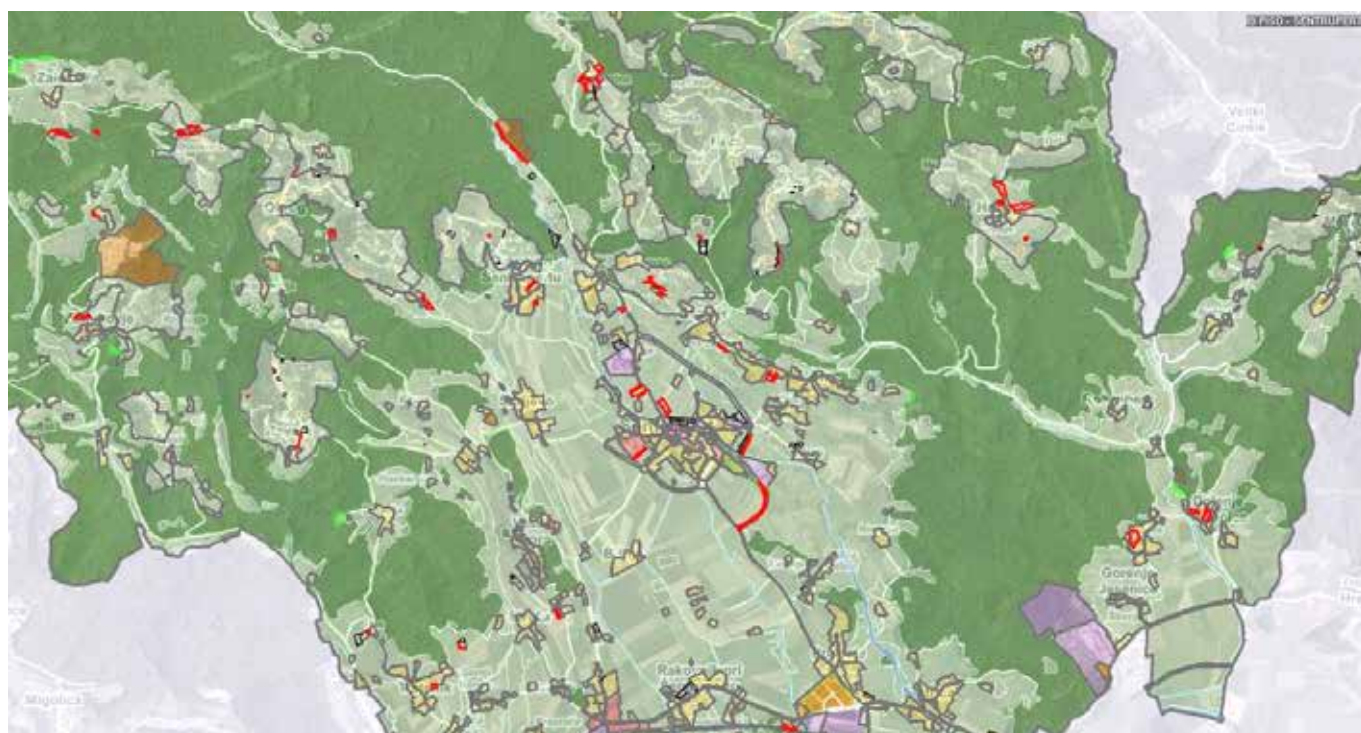
Prostorski razvoj občine je načrtovan relativno zmerno. **Glede na analizo nezazidanih stavbnih zemljišč v občini največje proste površine predstavljajo gospodarske cone, in sicer kar 24,71 ha. Površine podeželskega naselja in stanovanjske površine predstavljajo skupaj 18,59 ha nezazidanih stavbnih zemljišč.** Načrtovanje novih stavbnih zemljišč obsega pretežno dopolnjevanje in zaokroževanje že obstoječih po-

selitvenih območij za krajevne potrebe ter zmanjševanje stavbnih zemljišč zaradi neugodnega terena za graditev. Pri razvoju in urejanju prostora podpiramo strnjenost poselitve, ohranjanje kvalitet kulturne krajine, zagotavljamo skladno namensko rabo prostora, izboljšujemo infrastrukturno opremljenost naselij ter omejujemo posege, ki bi predstavljali povečevanje obremenitev okolja.

Število vseh obravnavanih pobud v ISD OPN je bilo 106. Večji del pobud se je nanašal na povečanje stavbnih zemljišč, predvsem za namene gradnje stanovanj in kmetijskih objektov. Vseh novih načrtovanih stavbnih zemljišč je 10,94 ha, od tega v vinogradniških območjih 0,07 ha; na podlagi pobud se ukinja 6,21 ha obstoječih stavbnih zemljišč. Ostali del pobud pa se je nanašal na ažuriranje stanja, krčitve gozdnih površin ter spremembo prostorsko izvedbenih pogojev.

Med javno razgrnitvijo, ki je bila od 23. avgusta do 23. septembra 2019, je bilo oddanih 37 pripomb k razgrnitnemu gradivu, do katerih je občina zavzela stališča, ki so objavljena na spletni strani občine. Na podlagi stališč do pripomb in predlogov javnosti se pripravi predlog OPN, ki se ga nato ponovno pošlje nosilec urejanja prostora, da podajo svoje mnenje. Po pridobitvi mnenj se pripravi usklajen predlog OPN, ki se ga pošlje ministrstvu v potrditev. Ko ministrstvo potrdi predlog, gre nato še v sprejem na občinski svet. Pričakujemo, da naj bi bile spremembe in dopolnitve prostorskega akta sprejete v prvi polovici naslednjega leta.

dr. Martina Lavrič
(svetovalka za okolje in prostor)
in Mateja Kovačič, u.d.i.k.a.
(zunanja sodelavka)

Rekonstrukcija državne ceste Slovenska vas–Šentrupert (IV. etapa) in sočasna novogradnja komunalne infrastrukture v sklopu tega projekta

Kot smo že poročali v jesenski številki glasila, Občina Šentrupert v letu 2019 izvaja zadnjo fazo rekonstrukcije državne ceste R3-750 od konca III. etape do jedra Šentruperta na osnovi 26. marca 2018 podpisanega sporazuma z državo Republiko Slovenijo, Ministrstvom za infrastrukturo.

Dela so se začela 29. julija 2019. Javno naročilo je izvedla država - gradbena dela po 21. februarja 2019 podpisani gradbeni pogodbi med izvajalcem, državo in občino izvaja podjetje Mapri Proasfalt d. o. o.

V sklopu rekonstrukcije ceste urejamo tudi površine za pešce, javno razsvetljavo in vso komunalno infrastrukturo,

obnovo vodovoda in vodovodnih priključkov, ločeno kanalizacijo za meteorono vodo in fekalno tekočino, polagamo cevi za električne vode v gospodinjstva in telefon ter optiko. Vsa dela, ki jih je izvajala Komunala Trebnje d. o. o., so zaključena, prav tako podzemeljska dela, ki je izvajalo podjetje Mapri Proasfalt d. o. o.

Na cestišču je od začetka IV. etape (pri oznaki naselja Šentrupert) do Kutnerjevega hrama že položen prvi sloj asfalta v debelini 9 cm. Zapora in obvoz iz Slovenske vasi sta umaknjena, ostaja obvoz za zadnjih 150 m do trga. Umaknjena zapora je že zelo razbremenila promet, še posebno dostop do osnovne šole in severnih naselij občine.

Vse občanke in občane Šentruperta ter podjetnike prosimo za strpnost zaradi hrupa, prahu, obvoza, zapore lokalne ceste in ostalih nevšečnosti. Dela se počasi zaključujejo. Hvala.

V spodnji tabeli je viden strošek investicije, ki bremeni Občino Šentrupert.

Trenutno še niso izračunana in potrjena dodatna dela, ki so bila izvedena v sklopu projekta rekonstrukcije državne ceste R3-750 in so izpadle iz razpisa: štirje kanali za odvajanje meteorne vode in peti kanal, ki ga je naknadno naročila občina za odvodnjavanje poplavnega območja z vzporedne ceste.

Andrej Martin Kostelcec

Plačila za investicijo rekonstrukcija državne ceste R3-750 z izgradnjo vodovoda, kanalizacije in ceste z JR in pločnikom

infrastruktura	Izvajalec	Po pogodbi	Dodatna Dela	(Pogodba + Aneks)	1. situacija	2. situacija	3. situacija	4. situacija	5. situacija	Skupaj	plačila
vodovod (občinska)	Komunala Trebnje d.o.o.	27,000.00	3,138.75	30,138.75	24,855.21	3,138.75	0.00	0.00	0.00	27,993.96	27,993.96
kanalizacija (občinska)	Komunala Trebnje d.o.o.	103,306.79	6,388.70	109,695.49	74,473.57	20,252.77	14,969.15	0.00	0.00	109,695.49	109,695.49
cesta (državna+občina)	Mapri Proasfalt d.o.o.	204,203.95	0.00	204,203.95	1,614.71	3,691.57	39,898.22	153,118.66	5,880.79	204,203.95	198,323.16
nadzor (na občinsko)	Tesma d.o.o. (3,57 % Komunale)	4,651.95	340.13	4,992.08	3,546.04	723.02	723.02	0.00	0.00	4,992.08	4,269.06
SKUPAJ		339,162.69	9,867.58	349,030.27	104,489.53	27,806.11	55,590.39	153,118.66	5,880.79	346,885.48	340,281.67

Pregled aktivnosti višjega svetovalca za splošne zadeve

Med osnovne naloge delovnega mesta spadajo vodenje glavne pisarne ter odgovornost za vodenje prejete in poslane pošte, vodenje najzahtevnejših upravnih postopkov, vodenje evidenc prijav delovnega časa in plakiranja, vse potrebno za organizacijo gasilstva in civilne zaštite, priprava gradiva za občinski svet in odbore ... Poleg tega pa smo v zadnjem obdobju realizirali še več pomembnih aktivnosti:

I. Priprava drugega zahtevka za projekt Oživitev kozolcev

Dežela kozolcev Šentrupert d. o. o. se

je v letu 2018 prijavila na razpis za pridobitev sredstev v sklopu Lokalne akcijske skupine Dolenjska in Bela krajina. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja je 17. aprila 2018 izdala odločbo, s katero je projekt odobrila in dodelila sredstva za realizacijo v dveh fazah, v skupni višini 32.882,65 evrov. Partnerji v projektu so Turistično društvo Šentrupert, Občina Šentrupert in Fakulteta za upravljanje, poslovanje in informatiko Novo mesto. Ime projekta je Oživitev kozolcev.

Rok za oddajo drugega zahtevka je bil 15. avgust 2019. Zaradi kadrovske in upravljavske težave v Deželi kozolcev

ter predvsem zaradi pomanjkanja doslednega dela na projektu smo najprej zaprosili za podaljšanje roka za oddajo zahtevka. Agencija nam je ugodila in ga podaljšala do 31. oktobra 2019. Septembra in oktobra smo tako pripravili obsežen sveženj poročil, dokazil in dokumentov, ki so potrdili izvedbo kazalnikov po projektu in s tem osnovo za oddajo zahtevka za povračilo stroškov. Zahtevek v višini 20.158,41 evrov je bil oddan 30. oktobra 2019. Dežela kozolcev naj bi od skupnega zneska prejela 14.656,46 evrov, Turistično društvo Šentrupert 490,75 evrov in fakulteta 5.011,20 evrov. Sredstva pričakujemo do poletja naslednje leto.

2. Ureditev arhiva Krajevne skupnosti Šentrupert in Občine Šentrupert

Občina Šentrupert je v stavbi v lasti Občine Šentrupert na naslovu Šentrupert 48 (Knezova hiša) uredila prostor za arhiv Občine Šentrupert. Še pred selitvijo arhiva pa je bilo treba popisati celoten arhiv Krajevne skupnosti Šentrupert, ki je bil nato novembra predan Zgodovinskemu arhivu Ljubljana, enoti Novo mesto, ki je pripravil navodila za odbiranje gradiva.

Za novejša gradivo (Občina Šentrupert) pa smo pripravili Pisno strokovno navodilo za gradivo po letu 2008. Podlaga za navodilo je naš klasifikacijski načrt.

3. Facebook stran »Visit Šentrupert«

Za večjo promocijo Občine Šentrupert je avgusta 2019 zaživila uradna stran destinacije Šentrupert Visit Šentrupert. Na strani redno objavljamo novice, dogodke, vabila, aktivnosti društev in organizacij ... Vabimo vas, da si stran pogledate, jo všečkate in tako pridobite vse informacije na enem mestu.

Primož Primec,
višji svetovalec za splošne zadeve

DELO KRAJEVNE ORGANIZACIJE KORK ŠENTRUPERT

Naši 90-letniki so praznovali

4. novembra 2019 je 90. rojstni dan praznovala gospa Ivana Rugelj iz Brinja. Gospe Ivani so prisrčno praznovanje pripravili otroci Andreja, Janko in Janja z vnuki in pravnuki. Praznovanje se je nadaljevalo tudi naslednji dan, ko sta slavljenko obiskali predstavnici Krajevne organizacije RK, župan Andrej Martin Kostelec in domači župnik Jakob Trček.

Gospa Ivana se je obiskovalcev zelo razveselila ter med ostalimi prigrizki postregla z odličnim domačim kruhom,

ki ga še vedno rada speče. Vitalna in dobro razpoložena je „postregla“ tudi s spomini na prehojeno pot. Z možem Ivanom, ki je tudi že praznoval devetdesetletnico, sta bila zaposlena v nekdanjem obratu IMV na Mirni in imata na ta čas zelo lepe spomine.

Praznovanje je popestril zet Darko s harmoniko, tako da smo vsi skupaj ubrano zapeli in se zadovoljni in polni lepih vtisov poslovili.

Pred kratkim so rojstne dneve praznovali tudi Anton Škarja (92 let), Marija Tišina (91 let), Ani Žonta (91 let), Matilda Župančič (91 let) ter Mihaela in Mihael Marš (91).

I. decembra pa je častitljivih 96 let praznovala Marija Mici Pirh, ki je najstarejša občanka naše občine.

Tudi njim ob tej priložnosti še enkrat iskreno čestitamo.

Deveta Drobtinica v Šentrupertu

Za nami je še ena, že deveta mednarodna dobrodelna akcija Drobtinica. Prostovoljci Krajevne organizacije Rdečega križa Šentrupert so v sodelovanju z območnim združenjem RK Trebnje ter mladimi člani RK iz OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert z mentorico Marto Mencin v soboto, 19. oktobra 2019, na stojnici na trgu v Šentrupertu ponujali darovani kruh, krušne izdelke, domača peciva, sokove, kis, marmelade, med in druge dobrote za prostovoljne prispevke. Zbrali smo rekordnih 1.600,20 evra, ki smo jih namenili šolskemu skladu OŠ za plačilo toplih obrokov za socialno ogrožene otroke.

Drobtinica je v Šentrupertu iz leta v leto izredno dobro sprejeta, za kar gre predvsem velika zasluga vodstvu in učiteljem domače osnovne šole, še posebej mentorici Marti Mencin, ter seveda tudi učencem in njihovim staršem, ki nas v velikem številu obiščejo na stojnicah ter prinesejo številne, predvsem domače dobrote. Vsako leto je tudi vse več učencev, ki želijo sodelovati v akciji. Učenci tako v skupinah z nakupovalnimi vozički obiskujejo občane na njihovih domovih, kar seveda najbolj ustreza starejši populaciji.

Ne smemo pozabiti in se še posebej zahvaliti Pekarni Bistrica, ki se vsako leto odzove našemu pozivu in nam donira večjo količino kruha in krušnih izdelkov, Zinki Gorenc, Nataši Starič, Martini Kurent. Martini Krnc, gospodu župni-

ku, Rupertu Goletu in Juretu Bizjaku za finančne prispevke, Marjani Bizjak, Stanislavi Krajšek, Teji Škarja, Antonu Peterlinu, Joži Starič, Anči Us, Magdi Mejaš, Rozi Podlogar, Joži in Teji Podlogar, ki sta spekli kruh z motivom drobtinice, Andreji Cesar, Ireni Dim, poslovodkinji KZ Šentrupert gospe Ivanki za domače dobrote ter ostale usluge.

Morda smo na koga pozabili, vendar ne namenoma, zato se iskreno opravičujemo.

Obisk prostovoljcev na domu

Prostovoljci KORK Šentrupert bomo tudi letos ob božično-novoletnih praznikih obiskali vse občanke in občane, stare nad 75 let, in jim s stiskom rok, skromnim darilcem ter voščilnico, ki so jo izdelali učenci domače osnovne šole, voščili prihajajoče praznike.

Da nam uspe izpeljati naloge po sprejetem letnem programu, so zaslužni naši donatorji – Povše Me-

tal, Plasta Šentrupert, Terca Šentrupert, Pekarna Bistrica, Občina Šentrupert, OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert, Esplanada in Ključavničarstvo Marjan Bartolj.

Ob tej priložnosti se jim še enkrat lepo zahvaljujemo in želimo srečno ter uspešno prihajajoče leto.

Ruža Brcar, predsednica KORK Šentrupert

Ličkanje koruze v Dragi

Trganje in pospravljanje koruze je bil nekoč pravi praznik, zato so dobrodošle akcije različnih društev, ki skušajo ohranjati stare šege in navade.

Etno družabno društvo Draga pri Šentrupertu že nekaj let zapored za svoje člane organizira ličkanje koruze, v nedeljo, 13. oktobra 2019, pa je društvo organiziralo ličkanje širše, saj so nanj povabili tudi druge občane in ostale.

Na ličkanju se je zbralo lepo število ljudi, ki so želeli obuditi to staro šego in navado, tako da je bila društvena hiša kar naenkrat polna »ličkarjev«, velik kup koruze pa se je hitro zmanjševal. V ličkanju sta se preizkusila tudi župan in njegova žena.

Ličkarje je skrit v kupu koruze pričakal liter vina, za otroke bonboni, med koruza je bila tudi prekajena krača.

Ob zvokih harmonike je šlo delo hitro od rok, razvil pa se je tudi lep družaben dogodek – po končanem ličkanju je namreč sledil tudi likof.

Robi Jereb

Aktivni planinci

V Planinskem društvu Polet smo bili v zadnjih treh mesecih zelo dejavni. Oktobra smo pripravili 20. tradicionalni pohod po Steklasovi pohodni poti, na katerem je bila letos rekordna udeležba - zbralo se je kar 500 pohodnikov.

Ob tej priložnosti smo Bojanu Brezovarju, Miru Brezovarju, Vinku Ruperčiču in Damjanu Zupančiču podelili priznanja za dolgoletno sodelovanje pri organizaciji tega dogodka. Pot smo tudi uredili in zamenjali lesene označevalne table s kovinskimi, za kar so zaslužni naši markacisti.

Oktobra smo se podali še na Trupejevo poldne, naši varuhi in stražarji gorske narave pa so se udeležili Odbora za varstvo gorske narave pri MDO Dolenjske in Bele Krajine.

Novembra smo obiskali Hum nad Laškim in se v šentruperski osnovni šoli udeležili predavanja Toma Križnarja o Južnem Sudanu, decembra nas je čakal še zaključni izlet v nez-

nano, na katerem smo predstavili naše izlete za leto 2020.

Za nami je zelo uspešno leto, saj smo uresničili skoraj vse načrtovane pohode, od katerih pa so še najbolj obiskani pohodi ob polni luni v Nebesa, ki jih vodi Peter Slapšak. Tudi s članstvom smo zadovoljni, saj nas je kar 123, med nami je celo članica iz Avstralije. Najbolj pomembno pa je, da so naši pohodi minili brez poškodb. Vabljeni v našo družbo.

Želimo vam vesel december, lepe praznike in vse dobro v prihajajočem letu. Srečno!

Daniel Pejović

Lunačkov čebelnjak v Deželi kozolcev

Ko se spominjamo 100-letnice ustanovitve Čebelarske podružnice Šentrupert in je Lunačkov čebelnjak od šole prestavljen v Deželo kozolcev, oživijo spomini na izjemnega učitelja in društvenega delavca Aleksandra Lunačka (1864–1934).

Čeprav je v novembru minilo že 85 let, odkar se je poslovil, je še vedno živ spomin nanj, saj se je s svojim pedagoškim in društvenim delom trajno zapisal v zgodovino Šentruperta. Sem je prišel 1896. leta in bil na čelu šole celih 30 let. Njegovo poslanstvo se je odražalo

v poglobljeni skrbi za uspešno vzgojno in izobraževalno delo; njegov pogled je bil uprt v prihodnost – nekateri njegovi pogledi so še danes vtakani v življenje šole. Svoje pedagoško znanje je širil tudi v strokovnih člankih; stroka se mu je oddolžila s častnim nazivom rav-

natelj, učiteljsko društvo pa ga je sprejelo za svojega častnega člana.

Šola je bila žarišče njegovega dela, šolski vrt in vse dejavnosti za razvoj društvenega življenja pa so bile nadgradnja njegovega vključevanja v življenje kraja. ➤

Prav posebej pa je Aleksander Lunaček zaslužen tudi za razvoj čebelarstva; bil je začetnik sodobnega čebelarstva v Mirnski dolini in je s svojimi pogledi, ki jih je širil s članki v Slovenskem čebelarju, tudi širše vplival na razvoj stroke.

Nešteto generacij je usposabljal 30 let; že 1911. leta je ob šoli postavil čebelnjak, v katerem je imel 20 panjev AŽ in 15 kranjičev, in je tako pripravljat tla za ustanovitev Čebelarke podružnice Šentrupert. To se je zgodilo 28. aprila 1919, na čelu podružnice pa je bil skoraj deset let. Bil je nadvse uspešen, ker je ljubezen do čebelic združeval s praktičnim in strokovnim znanjem. Vsak roj je izkoristil za pouk in je brez čebelarke kape ogreval roj, kazal

matico, satovje in življenje v njem. Tudi po končani šoli je zbiral svoje nekdane učence in druge čebelarje ter jim razlagal svoje izkušnje, ki jih je pridobil z opazovanjem in s preučevanjem.

Vsi najvažnejši domači čebelarji so izšli iz njegove šole: Ignacij Peterlin (1894–1943), France Zupančič (1900–1981), Maks Kurent, prvi tajnik podružnice (1901–1985), Adolf Mandel (1908–1990) ...

Pravijo, da ima vsak človek svojo zgodovino; razgibano življenje pa je imel tudi Lunačkov čebelnjak – menjavala so se obdobja s čebelami v njem ali brez njih. Najbolj živahno je bilo v prvem obdobju – od 1911. leta do 1929. leta; tedaj so bili pod Lunačkovim mentorstvom postavljeni temelji razvoja čebelarstva – ne samo v Šentrupertu, pač pa za vso Mirnsko dolino. Iz tega obdobja je ohranjen posnetek čebelnjaka skupaj s čebelarjem Aleksandrom Lunačkom – to je bilo 1924. leta. Tudi za njegove otroke: Aleksander (1896–1969), Pavel (1900–1955) in Franci (1903–1944) – je bil čebelnjak s svojim vonjem po medu priljubljeno pribežališče in so ga imeli kot za poletno uto in so celo prespali v njem. Pestro je tudi med drugo svetovno vojno, še bolj pa po njej. Po letu 1960 pa se je čebelnjak najprej spremenil v garažo za avto, kasneje pa je postal skladišče vrtnega orodja, dokler niso nastopili 'novi časi' in se je v čebelnjak vrnilo nekaj panjev čebel.

Seveda pa ti 'novi časi' niso prišli kar čez noč. V vsem slovenskem prostoru se je kazalo zanimanje za čebelarstvo in so se uvajali čebelarški krožki, vzporedno pa tudi tekmovanja, ki so kasneje šoli dr. Pavla Lunačka Šentrupert prinesla veliko zlatih priznanj.

Pri nas pa je bila še zunanja spodbuda – počastitev 950-letnice prve omembe Šentruperta. Ker je imela šola vseskozi spoštljiv odnos do kulturne dediščine, je v spomin na Aleksandra Lunačka, očeta dr. Pavla Lunačka, po katerem se šola imenuje od 2. aprila 1983, skoraj brez družbene pomoči obnovila čebelnjak in kmalu so znova zaživele čebele v njem. To je bila hkrati tudi najlepša počastitev 75-letnice čebelarke družine v našem kraju. To se je odvijalo okrog 2. junija – to pa je sedaj občinski praznik, ko je ponovno zaživel samostojna občina Šentrupert.

Za uvajanje v življenje čebel je takrat veliko naredil diplomirani inženir agronomije Dušan Kresal, ki je s svojim

navdušenjem pripomogel, da se je tudi pri nas zasedel čebelarški krožek pod vodstvom zagnane mentorice Amalije Mandel, hčerke čebelarja. (Bila je tudi prva mentorica današnjemu predsedniku dr. Gregorju Tratarju.) Skrb za čebele, ki so jih podarili šentruperski čebelarji, pa je prevzel čebelar Janez Repše, šofer šolskih prevozov. A kot da sreča ne sme dolgo trajati, je skrbnik čebel že 1996. leta – komaj 48-leten – umrl.

Iz nezavidljivega položaja nas je prvi mesec reševala čebelarjeva žena Jožica, dokončno pa nas je rešila razredna učiteljica Jožica Gole, ki se je ob skrbnih nasvetih čebelarja Jožeta Govednika kmalu znašla, da je samostojno skrbela za čebele – in kar je najvažnejše: znala je pritegniti vsaj nekaj učencev, ki so kmalu pokazali, da so teoretično kar podkovani, da bodo lahko, ko bodo odrasli, tudi sami skrbeli za čebele. Marsikdaj nam je stal z nasveti tudi dolgoletni predsednik čebelarkega društva Peter Kurent, sin Maksa Kurenta; če pa se je mentorici Jožici Gole (zanjo je bilo srečanje s čebelami ljubezen na prvi pogled) pokazala kakšna skrivnost pri čebelah, je z veseljem priskočil na pomoč Janez Kurent, tudi sin Maksa Kurenta.

Lunačkov čebelnjak je bil znova aktualen leta 2006; tedaj so snemali dokumentarni film o dr. Pavlu Lunačku Vidih življenja; seveda sta režiser Zdravko Pečenko in scenaristka Metka Jakšič vključila tudi Pavlovega očeta Aleksandra Lunačka. Mojster Marjan Bedene pa je obnovil napis na čebelnjaku, ki je bil že komaj viden – zdaj pa ga čas zlepa ne bo zbrisal:

Za snago skrbimo in red ...

V shrambah imamo me med ...

Priden in varčen naš rod ...

Naj čuva, obvari ga Bog!

V preteklih letih je bil mentorici Jožici Gole v oporo hišnik Franci Škoda in kuharici, seveda pa tudi ravnateljica Polonca Rugelj; že nekaj časa pa je 'glavni' pri čebelah hišnik in čebelar Pavel Rugelj – in vsi so zadovoljni, da gre ljubezen do čebelic iz roda v rod.

A zgodovina Lunačkovega čebelnjaka še ni končana ...

V letu 2008 se je čebelnjak moral zaradi adaptacije šole in gradnje vrtca preseliti, čebelice pa so našle zavetje v čebelnjaku Pavla Ruglja. Kar dolga leta se je skrival čebelnjak za vrtcem Čebelica,

saj zaradi varnosti čebelnjak ne sme biti v bližini otrok. Tako je bil skrit očem in večkrat tudi tarča nočnih obiskovalcev. Čebelar Pavel Rugelj, tudi tajnik sedanjega Čebelarskega društva Šentrupert, mladi predsednik, dr. Gregor Tratar, vodstvo šole in občine so razmišljali,

kako bi čebelnjaku znova vdihnili življenje. Zdelo se je nerešljivo, tako da je minila tudi 80. obletnica smrti Aleksandra Lunačka 2014. leta brez počastitve.

A v vsakem položaju ostane žarek svetlobe. Po odhodu legendarne mentorice

ce Jožice Gole sta njeno delo vseskozi nadaljevala – in bila nadvse uspešna – mentorica Mira Vukolič s teoretičnim znanjem in Pavel Rugelj s praktičnim prikazom življenja čebel.

Jože Zupan

Uspešni nastopi zbora

Pevci Mešanega pevskega zbora Društva upokojencev Šentrupert smo se v zadnjem času večkrat predstavili v kraju in izven njega. Vsakokrat se na licih pevcev odraža najprej trema, nato pa veliko veselje.

Bilo je celo zelo presenetljivo lepo na zboru društva upokojencev v Kovačevem hribu. Pevce je presenetil predsednik Peter Pavlin, ko je izrazil željo po prispevku enega evra za pomoč ob plačilu vožnje v Ljubljano. Razen enega glasnega pregovarjanja, so se v večini z veseljem odzvali. Tako smo 3. oktobra lahko brezskrbno odpotovali na 19. festival za tretje življensko obdobje, ki je bil v Cankarjevem domu v Ljubljani. To je bil naš že 5. nastop z burnim aplavzom, saj je bila naša zgodbica vpeta v osem ljudskih pesmi s posebno vedro in dobro vsebino.

Ob tem je bilo najbolj zanimivo, da nas je glasno srečalo vprašanje napovedovalca: »Iz katerega Šentruperta pa ste?«

»Iz našega, Dolenjskega vendar, saj to se ve!« je bil naš odgovor.

Bilo je lepo in prav je tako. Dokler bomo peli, bomo z veseljem v srcu živeli. Veseleje v pesmi je bilo slišati tudi ob 80-le-

tnici pevca Jožeta Kurenta, veselo pa bo tudi na našem 10. samostojnem koncertu 2. februarja 2020 v Šentrupertu!

zborovodkinja Duška Lah Peček

Martinov pohod: "Kadar Martin oblake preganja, nestanovitna se zima oznanja ..."

Sedaj že tradicionalni Martinov pohod, ki ga organizira Društvo vinogradnikov Šentrupert, je bil na Martinovo nedeljo, 10. novembra 2019.

Prijetna družba smo se ob deveti uri zjutraj zbrali na obrobju vasi Draga in po opravljenem obveznem ritualu veselo zakorakali v vinorodni zaselek Maček v vznožju 428 metrov visokega Okroga. Prešerno razpoloženi in klepetavi nismo preveč omagali pri premagovanju strmega klanca skozi vas, prvi postanek pri Rugljevih pa nam je kar dobro del. Gostitelj Branko je ponosni lastnik vinskega hrama s častljivo letnico 1865. Hram je spomenik lokalnega pomena, pred štirimi leti je bil povsem obnovljen in je danes resnično vreden ogleda.

Med vinogradi in z vmesnimi postanki pri odprtih zidanicah smo prispeli do vrha Okroga, kjer so nas prijazno sprejeli in z okrepčilom poskrbeli, da na poti v Zadrage ne bi omagali.

Pohod smo zaključili pod kozolcem konjerejskega društva in nadaljevali veselo Martinovo popoldne ob dobri hrani in pijači.

Andreja Žago

Zavod Rožlin vabi k sodelovanju

Zavod Rožlin se od leta 2013 posveča ohranjanju kulturne dediščine in njeni aplikaciji v sodobni čas.

V šestih letih delovanja smo člani nazivali veliko število dogodkov - prireditve, koncertov, predavanj, delavnic in ne nazadnje raziskovanj na temo zeliščarstva, kulturne dediščine, kulinarike ipd. Ravno raziskovalna dejavnost, ki je večkrat skrita očem širše javnosti, predstavlja osnovo vsem ostalim projektom. Sodelovali smo pri raziskovanju zgodb o kozolcih, ki ste jih brali v glasilu, bili del brošur o pušelsankah, kulinariki in sejmihi, ki so jih izdali Dražani. V okviru Zavoda Rožlin smo raziskovali ter v knjigi in glasilu objavili tudi zgodbe o mlinih na Jeseniščici.

Od samih začetkov se ukvarjamo z odnosom človeka do rastlinskega sveta. Posledično je zadnji dve leti v ospredju našega delovanja raziskava o vrtovih nekdaj in danes. V glasilu ste že brali prispevke o grajskem parku in vrtovih gradu Rakovnik, šolskem vrtu v Šentrupertu, blokovskih vrtovih v Slovenski vasi ter vrtu sester usmiljenk na Poštajah v Šentrupertu. V načrtu imamo raziskovanje zaporniških vrtov

Vrt ali flanchnik s cvetočo gatrožo pri Majcnovih v Dragi leta 1998. Na fotografiji je Majcnova Justa. Hrani družina Majcen, Draga.

na Dobu, gostilniških vrtov, o vrtu gradu Škrljevo in graščine Dob, farovškem vrtu ter kmečkih vrtovih nasploh. Vse, ki kar koli veste na temo vrtov, zeliščarstva, rastlinstva in kulturne dediščine, ki še ni bila zabeležena, vabimo k sodelovanju. Z veseljem bomo prisluh-

nili vaši zgodbi, veseli bomo tudi starih fotografij. Pišite nam na zavod.rozlin@gmail.com ali pokličite 051 264 432 (Mojca). Srečno in naj vam vaš vrt v 2020 dobro obrodi!

Mojca Ramovš v imenu Zavoda Rožlin

Župan pomagal pri nakupu opreme

Župan Občine Šentrupert Andrej Martin Kostelec in Občina Šentrupert sta Društvu upokojencev Šentrupert pomagala pri nakupu opreme za pikado, župan je pomagal tudi pri montaži tarč.

P. P.

Spoštovane občanke in občani,

za gasilci PGD Šentrupert je delovno in uspešno leto tako na operativnem kot na drugih področjih. Na operativnem področju smo imeli veliko dela z naravnimi in drugimi nesrečami, sicer pa je leto pomembno tudi zaradi našega jubileja - 120-letnice delovanja društva. Ob tem smo obnovili dom, kar nam ne bi uspelo, če naši člani ne bi bili tako zavzeti in delavni.

V prihodnje si najbolj želimo novega gasilskega doma, za katerega smo s pomočjo donatorja Marjana Bartolja že kupili zemljo. Ob nakupu je nastalo tudi nekaj dolga, ki ga bo treba v prihodnjem letu vrniti, zato se bomo tudi letos pred novim letom oglasili pri vas s koledarji. Hvaležni bomo za vsak prostovoljni prispevek.

Ob koncu leta vam želimo lep božič ter srečno in uspešno novo leto 2020.

V službi ljudstva: na pomoč.

Peter Pavlin, predsednik PGD Šentrupert

Izvajanje tehniških dni za osnovnošolce

V Deželi kozolcev smo v septembru in oktobru izvedli štiri tehniške dni za 214 osnovnošolcev iz cele Slovenije. Otroci so imeli poleg prilagojenega vodenja po muzeju tudi druge aktivnosti. Na delavnicah so z arhitektom skicirali podobo kozolca, detajle in zakonitosti. Učili so se, kaj dela kustos v muzeju, spoznavali predmete in stare igre, ki so se jih otroci igrali v preteklosti. Posebno doživetje pa je bilo vdevanje sena v kozolec.

Starodobniki v Deželi kozolcev

V četrtek, 19. septembra 2019, je Deželo kozolcev obiskalo 55 starodobnih vozil turističnega rallyja starodobnikov

Adriatic Adventure Rally 2019. Vsi starodobniki so bili starejši od leta 1976, najstarejši iz leta 1928. Pripeljali so se iz 14-tih držav. Dogodka so se udeležili otroci iz vrtca Čebelica in Osnovne šole dr. Pavla Lunačka Šentrupert, pripravili pa smo ga skupaj z barom San Tropez.

Roke nam niso zastonj zrasle

V soboto, 12.10.2019, je bil v Deželi kozolcev prvi dogodek v okviru projekta Roke nam niso zastonj zrasle. Na dogodku se je predstavljalo 25 rokodelcev; od pletarjev, klekljaric, oblikovalcev lesenih izdelkov, rezbarjev, izdelovalca vrvi, mojstrice v izdelovanju cvetja iz krep papirja in podobno. Sodelovali so tako rokodelci, ki se ukvarjajo s tradicionalni obrtni, kot tisti, ki jim lahko rečemo sodobni rokodelci, torej so svojo dejavnost in izdelke oblikovali na novo. To je dediščina, ki šele nastaja.

Na dogodku sta se predstavila tudi LAS Dolenjska in Bela krajina ter LAS STIK s projektom Zgodbe rok in krajev, saj so bili nekateri izmed prisotnih rokodelcev vključeni tudi v omenjeni projekt.

Rokodelci so predstavljali svojo dejavnost in imeli rokodelske delavnice, ki so se jih lahko udeležili obiskovalci. Prišlo jih je več kot 250 in organizatorji smo zelo zadovoljni.

Dogodek je podprla Občina Šentrupert.

Piskre smo vezal

Potem ko smo v oktobru pripravili dobro obiskan dogodek Roke nam niso zastonj zrasle, smo se odločili, da bomo projekt obogatili z dodatnimi vsebinami, ena izmed njih so rokodelski tečaji različnih obrti.

Kot prvega smo v petek, 15. novembra

2019, izvedli TEČAJ PISKROVEŠTVA z mag. Francem Hočevarjem.

»**Piskroveštvo** je bila ponavadi potujoča uslužnostna dejavnost, pri kateri so piskrovezi ali loncevezi z žico vezali lončene lonce in pekače. Pogosto so tudi popravljali dežnike, brusili nože in druga rezila in krpali kovinske posode. Kot piskrovezi so marsikje omenjeni Rezijani, v slovenske kraje so v času avstro-ogrske, prihajali piskrovezi iz Slovaškega. Iz žice so izdelovali tudi druge uporabne (stojala za likalnike, kotne police) in okrasne predmete.« (Slovenski etnološki leksikon 2004, str. 417)

Roke nam niso zastonj zrasle, zato bomo s podobnimi tečaji nadaljevali. Tako mentor kot udeleženci smo bili zelo zadovoljni.

Sarabanda za 17. regiment // predstavitev filma in predavanje dr. Mihe Šimaca

Zavod Dežela kozolcev Šentrupert in Dolenjski muzej Novo mesto sta v sodelovanju s Slovenskim filmskim arhivom pri Arhivu RS pripravila dogodek predstavitve filma ter predavanje na temo prve svetovne vojne.

V torek, 19. novembra 2019, smo si v mansardi OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert ogledali dokumentarni film **Sarabanda za 17. regiment**, ki ga hrani Slovenski filmski arhiv pri Arhivu RS. ➤

Dokumentarni film je bil posnet novembra 1975 na območju Mirnske doline, tudi na Veseli gori in v njeni okolici. V njem nastopajo domačini, nekdanji avstro-ogrske vojske (tudi Šentruperčani), ki pripovedujejo o svojih doživetjih z bojišč prve svetovne vojne.

Namen dogodka je bil poleg same seznanitve Šentruperčanov s filmom, tudi najti nastopajoče v filmu, saj so v scenariju filma ti podatki pomanjkljivi. Marjeta Bregar, kustosinja zgodovinarke za novejšo zgodovino v Dolenjskem muzeju Novo mesto je predstavila ozadje in kontekst filma ter do sedaj opravljeno terensko delo.

Kot smo napovedali je filmsko zgodbo dopolnilo še predavanje, posvečeno predstavitvi Šentruperta v času vojne vihre. Stisko in tegobe vojne so namreč dodobra občutili tudi ljudje v zaledjih in v notranjosti monarhije, še toliko bolj pa vsi tisti, ki so se znašli na bojnih poljanah. Šentruperski možje in fantje so se znašli na različnih bojiščih, pri čemer pa niso tudi vsi služili v cesarski armadi. O takšnih zanimivostih nam je spregovoril predavatelj dr. Miha Šimac, ki je ob tem poskusil na kratko odpreti tudi samo raziskovanje arhivskega in drugega ohranjenega gradiva, na podlagi katerega je tudi spisana monografija o Šentrupertu.

Dogodek, ki se ga je udeležilo več kot 60 obiskovalcev, je podprla Občina Šentrupert.

Moje jesensko drevo

Drugo soboto v novembru smo imeli v Deželi kozolcev ustvarjalnico z naslovom Moje jesensko drevo. Otroci so pod mentorstvom Vesne Hrovat ustvarjali z naravnimi materiali in barvami.

Obisk september in oktober

V Deželi kozolcev smo v septembru in oktobru zabeležili obisk

33 skupin, za katere smo izvedli vodene ogleda.

IŠČEMO izvajalca poročnih obredov

V Deželi kozolcev za leto 2020 iščemo izvajalca poročnih obredov. Zanimeni se javite na info@dezelakozolcev.si ali 040 256 737, da se dogovorimo za sestanek.

Prvi jesenski dan

Ta jesen nagajiva, v vsakem dnevu nekaj skriva ... Tudi v vrtcu Čebelica smo jo pozdravili nagajivo in jesensko obarvano. Za okrasitev večnamenskega prostora smo se skupaj z otroki napotili v gozd in nabrali jesensko listje, ki še danes kraši naš večnamenski prostor. Na prvi jesenski dan pa smo se pogovarjali o jeseni, prepoznavali jesenske plodove, prebrali jesensko zgodbo, kasneje pa si tudi ogledali lutkovno predstavo z naslovom Gugalnica za vse, ki so jo pripravile strokovne delavke vrtca.

Tako smo vstopili v jesenski čas.

Zdenka Simončič

Teden otroka v Vrtcu Čebelica

Letošnji teden otroka smo praznovali v drugem tednu oktobra. Za otroke smo pripravile pester program. Letošnja tema so bile naše pravice. Poudarek je bil na otrokovih pravicah. Za otroke smo pripravile dejavnosti, ki so jim najljubše. V ospredju je bila igra, skozi katero so otroci izpeljali različne dejavnosti. Teden smo začele z recitacijo pesmi Naše pravice, avtorja Toneta Pavčka, nadaljevale pa z branjem zgodbe v treh različnih jezikih, da so otroci občutili drugačnost, a hkrati tudi enakost. Dan smo zaključili z rajanjem v prostorih vrtca ob različnih zvrsteh glasbe. Skozi teden so se zvrstile še druge dejavnosti, kot so igra na prostem, v gozdu, igra z lastnimi igračkami, igra na napihljivih

igralih, rajalne ljudske igre in drugo. Za zaključek pa smo si ogledali gledališko predstavo Pika potuje po svetu v izvedbi gledališča Enostavno prijatelji.

V ta teden smo vključile tudi medgeneracijsko druženje v popoldanskem času, lahko smo se posladkali z domačimi dobrotami, s kostanjem, otroci pa so uživali v igri na napihljivih igralih.

Skupaj smo preživeli zelo lep in razigran teden.

Zdenka Simončič

Gibalni projekt – simbioza gibanja

V drugem tednu meseca oktobra je po vsej Sloveniji potekal gibalni projekt Simbioza giba. Projekta smo se udeležili tudi v Vrtcu Čebelica v 2. starostnem obdobju in za otroke organizirali različne gibalne dejavnosti.

Tako nas je v ponedeljek obiskal Plesni center Novo mesto in otrokom pripravil enourno predstavitev svojih plesnih dejavnosti. Otroci so bili aktivno vključeni v plesno izražanje na pesem Čebelice skupine Čuki. V torek je bil v vrtcu baletni dan. Otroci so se gibalno izražali preko klasične glasbe, obiskala pa nas je tudi baletna učiteljica Vesna, ki je otrokom predstavila osnovne korake baleta, baletno obleko in skupinski ples. V sredo smo nadaljevali s pohodom v okolici Šentruperta. V vrtec smo povabili stare starše otrok ter se z njimi podali na pohod. V četrtek smo spoznali kolesarja Damjana Medveda, ki nam je pokazal nekaj trikov s kolesom ter kolesarsko opremo. Otroci so od doma pripeljali tudi svoje kolo in se vozili po šolskem igrišču. Pri kolesarjenju je bila obvezna čelada. V petek pa smo se z avtobusom odpravili na Mirno, na trim stezo. Prehodili in opravili smo nekaj vaj, nato pa obiskali Skakalni klub Grča. Skakalci so nam predstavili trening ogrevanja in pokazali nekaj sko-

kov. Tudi vrčevski otroci so dobili možnost, da se s smučmi spustijo po skakalnici.

V vrtcu smo pripravili tudi plakat, s pomočjo katerega smo staršem preko fotografij poročali o gibalnih dejavnostih. Tako je minil nadvse prijeten gibalni teden, na katerem smo se res aktivno gibalni.

Damijana Bijek

Ko se sliši zvok siren ...

V mesecu oktobru je skupina Mucke spoznavala poklic policista in gasilca, zato smo medse povabili policista Janeza s Policijske postaje Trebnje. Malčki iz vrtca so izvedeli vse in še več o tem, kako postati varuh reda, kaj vse lahko doživiš na delovnem mestu policista in kaj moramo povedati ob kli-

cu na številko 113. Največ zanimanja je požela predstavitev zaščitne opreme in seveda policijsko vozilo z vklopljenimi rotacijskimi lučmi in sireno.

Mesec oktober pa je tudi mesec požarne varnosti, zato je še bolj pomembno, da damo poudarek tudi gasilcem. Ga-

silce PGD Šentrupert smo spoznali kar na njihovem »domu«. Obiskali smo jih v gasilskem domu, kjer so nam predstavili zaščitno opremo gasilca in gasilsko vozilo. Na koncu pa so otroci s pravo gasilsko cevjo gasili namišljeni požar.

Mojca Vidmar

OŠ dr. Pavla Lunačka – naj kulturna šola leta 2019 v kategoriji malih in podružničnih šol

V petek, 20. septembra 2019, sva se Ema in Lara skupaj z učiteljico Janjo Jerovšek udeležili prireditve NAJ KULTURNA ŠOLA 2019, ki so jo pripravili v Mokronogu. Naša šola je bila med enajstimi nominiranimi slovenskimi šolami, ki so se potegovala za naslov NAJ-

BOLJ KULTURNA ŠOLA leta 2019.

Na mokronoški šoli so nas prijazno sprejeli in nam postregli z okusnim zajtrkom. Po dobrodošlici smo se učenci in učitelji razdelili v skupine za različne delavnice, ki so potekale vse dopoldne. Midve sva se udeležili delavnice z naslovom

Ko te pesem poišče, zatem pa smo se sprehodili do kulturnega doma, kjer je potekala slovesna prireditev in razglasitev najboljših. Pridružil se nam je tudi ravnatelj Jože Tratar.

Vsi v dvorani smo uživali v zanimivem programu, ki so ga pripravili učenci in mentorji Osnovne šole Mokronog. Med posameznimi točkami so bile podelitve najboljšim slovenskim šolam za različna kulturna področja. Podelitev se je že bližala vrhuncu, ko smo zaslišali ime naše šole in povabilo na oder.

Naša šola je prejela priznanje za NAJ KULTURNO ŠOLO LETA 2019 v kategoriji malih in podružničnih šol.

S prijetnimi občutki smo se vrnili domov.

Ema Krnc in Lara Njeguš, 8. razred

Priznanje za najboljšo pesem

V ponedeljek, 21. oktobra 2019, smo se udeležili zaključne prireditve 6. pesniškega natečaja Pavčkove vitice, ki ga razpisuje OŠ Toneta Pavčka iz Mirne Peči.

Na prireditvi so predstavili nagrajene pesmi in podelili nagrade najboljšim mladim ustvarjalcem. Med sodelujočimi so bili tudi učenci naše šole: Miha Gregorčič, Miha Prijatelj, Gal Pevec, Maja Hlebec, Ema Kostanjevec in Ema Erna Weber, ki so ustvarjali na Pavčkovo pesem Sreča.

Kar 304 pesmi o sreči so prispele na literarni natečaj in strokovna komisija je med najboljše pesmi uvrstila pesem Kaj je sreča, ki jo je napisal devetošolec Gal Pevec. Prejel je priznanje, pesniški zbornik in Pavčkove Angele.

Janja Jerovšek

Kaj je sreča?

Kaj je sreča?

*Pravijo, da konjska podkev
srečo prinaša.*

Kaj je sreča?

*Ko štiriperesno
deteljico utrgaš ...*

Kaj je sreča?

*Ko pikapolonico ujameš,
pike prešteješ, jo izpustiš in
si kaj lepega zaželiš.*

Kaj je sreča?

*Ko se kot molj v
knjigo potopiš ...*

Kaj je sreča?

*Sreča veliko pomenov ima,
ob njej vsem srce zaigra.*

Jan Pevec, 9. razred

Kolački za dober namen

V šoli smo na kuharskih delavnicah pekli kolačke, ki smo jih naslednji dan prodajali na stojnici, ves izkupiček pa namenili šolskemu skladu. Spekli smo kakavove kolačke s koščki bele čokolade in navadne s koščki črne čokolade.

Pekle so udeleženske kuharskih delavnic iz 6. razredov, pomagali pa sta jima sedmošolki, že pravi kuharski mojstrici, Alja in Hana.

Dogodek je bil na šoli odlično sprejet, kolačkov je bilo premalo, zato učenci komaj čakajo sladki petek v decembru, ko bodo lahko kupili božično okrašene bananine kolačke s čokolado.

Sandra Slunjski

Tradicionalni slovenski zajtrk

Tudi letos smo na šoli izvedli tradicionalni slovenski zajtrk, ki ga naši, ekološko osveščeni učenci vsako leto težko pričakujejo.

Z veseljem so, predvsem učenci prve in druge triade in otroci v vrtcu, do zadnje drobtinice pozobali kruh, namazan z okusnim maslom in domačim medom, teknila so jim tudi jabolka lokalnega izvora. Zaradi lončka toplega domačega mleka je bil okus zajtrka še bogatejši.

Res je, lokalno pridelana hrana, ki je rezultat pridnih rok slovenskih kmetov in čebelarjev, tekne najbolj.

Med nam je, tako kot že vrsto let, podarilo Čebelarsko društvo Šentrupert in mentorica čebelarskega krožka Mira Vukolič, za kar smo jim zelo hvaležni. Čebelar Peter Kurent je otrokom predstavil delo čebelarskega društva in pomen uživanja medu za zdravje. Med glavnim odmorom smo po šolskem radiu zavrteli in zraven zapeli priljubljeno pesem Čebelar.

Na čebelice pa niso pozabili niti učenci 5. razreda in mali čebelarčki. Petošolci so raziskovali življenje čebel, izdelali plakat, slikali medenjake in skuhal čaj, ki so ga zasladili s sloven-

skim medom. Udeleženci čebelarskega krožka pa so izdelali čudovite panjske končnice s posebno likovno tehniko.

Barbara Bec Bekrić

Začetek verouka

Kot že vrsto let začnejo naši veroučenci veroučno leto na poseben način. Veroučenci in katehistinje pripravijo sv. mašo, na kateri se otroci srečajo z Jezusom Kristusom, ki ga bodo še prav posebej spoznavali in odkrivali vse leto pri verouku. Animatorji pa otrokom pripravijo po maši okoli cerkve lov na zlate ribice. Otroci morajo odigrati različne

spretnostne igre in ko naberejo zadosti točk, ki so v obliki papirnatih ribic, jih lahko zamenjajo za prave zlate ribice.

Naključni obiskovalec se gotovo ob tem dogodku vpraša, zakaj otroci tako panično tekajo okoli cerkve in zakaj toliko kričanja, a otroci bi gotovo odgovorili, da se pač spleča.

J. Trček

Ministranti

Ministranti so v vsaki župniji tisti, ki naredijo vsako sv. mašo slovesno. Tudi naši ministranti se zelo trudijo in prizadevajo, zato si tudi zaslužijo kakšno nagrado. Že na začetku veroučnega leta so odšli na izlet v bližino Novega mesta, in sicer v gozd na poligon, na katerem so se igrali igro paintball.

Koliko taktike in smeha obenem. Župniku igra ni bila ravno všeč in je odnehal že čisto na začetku. Ugotovil je, da se za drevesa ne more skriti, na tleh je težko ležati in še teči je treba, zato je postal lahka tarča in je ostal raje kar v zaklonišču.

Ministranti pa so se nato novembra odpravili še enkrat v gozd, v Logaške gozdove, kjer je svoje otroštvo preživel župnik. Tokrat ne zaradi igre, temveč zaradi nabiranja mahu za jaslice. Sedaj se mah suši, da bo primeren za jaslice, ki jih vsako leto postavijo mladinci.

Župnik pa je naše ministrante tudi malo presenetil. Za njihovo pridnost in lepo ministriranje jim je podaril šolo letenja. Zaustavili so se v Aerodumu v Logatcu, kjer s pomočjo umetnega vzgona zraka lahko lebdiš v zraku in imaš občutek, da si padalec. Bila je čudovita izkušnja. Najprej je imel inštruktor predavanje, kako se je treba držati, nato je sledilo oblačenje v posebno zaščitno opremo in prvi poizkus. Bila je zanimiva izkušnja. Pri drugem poizkusu so bili nekateri že pravi letalci. Manjkala so jim samo še krila, pa bi bili pravi angelčki.

Srečanje z dr. Ivanom Štuhecom

18. oktobra 2019 smo v dvorani župnišča v Šentrupertu organizirali srečanje z dr. Ivanom Štuhecom, ki nam je predaval o vrednotah družine, naroda, države.

Dr. Ivan Štuhec je teolog in filozof morale, ki spremlja aktualna dogajanja v cerkvi in družbi. Je tudi profesor, prodoren pisec in odličen komentator; avtor knjige Slovenija brez Patrie in Zvonov. Njegovo poznavanje dogajanja v slo-

venskem družbeno-političnem prostoru mu omogoča, da je svoje misli in stališča predstavil jasno in argumentirano. Udeležencem je predavanje odprlo še en pogled na trenutne družbene razmere, na katere vplivajo vladajoči preko družinske, socialne, šolske, zdravstvene ... politike. Nekaj njegovih poudarkov:

- **Za narod je pomembno ovrednotiti preteklost, predvsem, da se lahko oblikujejo merila za prihodnost.**
- **Danes so mladi izpostavljeni množici informacij – v tem se izgubijo. Težko je vzgajati za vrednote.**
- **Mlade generacije ne čutijo narodne pripadnosti.**
- **Za doseg sprememb v družbi so pomembni (ključni) posamezniki (npr. v sodstvu, zdravstvu, šolstvu, medijih ...). So jamstvo demokracije.**
- **V branje je priporočal knjigo Kratka zgodovina Slovencev avtorja Staneta Grande (za krepitev naše zgodovinske zavesti).**

Ob koncu predavanja je odgovarjal na vprašanja udeležencev in požel aplavz. Srečanje smo nadaljevali ob klepetu in prigrizku, ki so ga pripravile šentruperske kmečke žene, ki se jim zahvaljujemo. Zahvaljujemo se tudi gospodu župniku, ki nam je prijazno odstopil prostor, in ostalim, ki so pomagali pri organizaciji srečanja.

Irena Smrekar Simončič

Odprtje grobnice Barbo

Ko se sprehajamo po šentruperski občini, naletimo na mnoge stavbe ali znamenja, ki nosijo v sebi pečat grofov Barbo. Živeli so s krajem in puščali sledove svoje rodbine. Največji pečat je njihov zadnji dom, to je cerkev z grobnico.

Tudi občina je za svoj grb in zastavo izbrala simbol iz družinskega grba grofov Barbo. To je veliko in pomembno sporočilo nasledstva kulture, zgodovine in pripadnosti.

Pokopališka cerkev je bila zgrajena 1859 kot grobnica grofov Barbo. Čas, predvsem pa vojne, politične razmere, skrunitelji grobov in sovraštvo so cerkvi in še posebej grobnici naredili veliko škodo. Pred dvema letoma je bila ➤

dokončno obnovljena cerkev s pomočjo Marjana Bartolja, grobnica pa je ostala še vedno v zelo slabem stanju. Kot ljubitelj kulturne dediščine se je gospod Marjan zavedal, da je treba vrniti grofovski družini nazaj to, kar jim je bilo med vojno in po njej odvzeto. Samoiniciativno je predlagal župniku in spomenišnemu varstvu obnovo grobnice, ki jo bo financiral sam. To se je tudi zgodilo. Spomeniško varstvo je najprej poklicalo arheologe, ki so oskrunjene grobove očistili in okostja shranila v nove truge. Zamenjati je bilo treba tlak, ki je bil na nekaterih mestih še peščen. Mojstri so očistili in obnovili razbite grobne pokrove in dodali manjkajočega, očistili in obnovili napise na nagrobnikih, treba je bilo sanitati razpadajoče vlažne stene, napeljati elektriko in ponovno prepleškati, postavila se je ograja in sanirala so se jeklena vrata. V notranjosti se je v prvotno stanje vrnila vsa stenska dekoracija za svečnike, na steno pa je Bojan Sumrak narisal grb grofov Barbo. Pri vhodu se je očistil kamniti portal, zamenjala smo vrata.

Pred 158 leti je bil v grobnico prav na prvi november pokopan prvi potomec grofov Barbo, enajst dni star deček Otto. Na nagrobnik so zapisali, »O, nikar ne jočite! Samo kratek čas bo trajala bolečina naše ločitve. Kmalu bomo za večno v ljubezni združeni.«

Prenovljeno grobnico je letos prvega novembra slovesno odprl župan Andrej Martin Kostelec in si jo bo od sedaj naprej z vodenim ogledom možno ogledati in se seznaniti z bogato kulturo družine Barbo. Ob tem gre izjemna zahvala donatorju in mecenu Marjanu Bartolju. Hvaležni so mu še živeči potomci grofovske družine, Občina Šentrupert in tudi župnija.

J. Trček

Adventni venčki

Začetek adventa je vedno zaznamovan s tem, da si naredimo adventne venčke, na katere pritrdimo štiri sveče kot štiri tedne v pripravi na božič in Jezusov prihod. Tako kot vsako leto so se tudi tokrat izdelovali adventni venčki v župnišču. Otroci so pravi mojstri in polni idej.

Venčki so bili tako lepi, da bi jih lahko celo prodajali kot rokodelski mojstrski izdelek. Naj bo še molitev ob njih prava mojstrovina srca in vere v pričakovanju Jezusa.

J. Trček

Obisk Miklavža

Tudi letos Miklavž ni šel mimo Šentruperta. Na predvečer praznika se je zaustavil v župnišču, kjer je obdaril nekaj več kot sto otrok in pustil darila še za druge, ki so v župniji na različne načine aktivni in sodelujejo v raznih skupinah. Pred vrnitvijo v nebesa pa je v nedeljo 8. decembra po drugi maši obiskal še druge vernike in vsakemu s pomočjo angelov razdelil simbolična darila.

Sporočilo, ki nam ga je pustil, je spodbudno. Vsi smo lahko dobrodelni in njegovi pomočniki.

J. Trček

POSLOVILI SO SE ...

Veronika Kovačič

Ana Brcar

Jožica Repše

Branko Puač

Jožef Korelc

Ivan Humar

Jožefa Kolenc

Površine za aktivno preživljanje prostega časa

Šentrupert s čudovito naravno dediščino je sanjski tudi za vse, ki jim veliko pomeni aktivno preživljanje prostega časa. Tako lahko na primer občudujemo kar nekaj vsakodnevnih sprehajalcev iz Šentruperta v Nebesa. A med hitrim sprehodom skozi kraj, sploh v družbi otrok, postane jasno, da bi bile spremembe na področju površin za aktivno preživljanje prostega časa dobrodošle. O tem smo govorili s predsednikoma dveh društev in z ravnateljem osnovne šole, župan pa je povedal, da tudi občina načrtuje ljubiteljem gibanja prijazne novosti.

Igrala za najmlajše bodo v Deželi kozolcev

Začnimo z najmlajšimi. Po naših poizvedovanjih sodeč v Šentrupertu družine z otroki, tudi nekaj članov skupine na družbenem omrežju Facebook, pogrešajo predvsem igrala, saj jih z izjemo Dežele kozolcev v kraju praktično ni. Tako smo pri županu Andre-

ju Martinu Kostelcu najprej preverili, kakšni so občinski načrti na tem področju. Povedal nam je, da načrtujejo igrala za otroke v Deželi kozolcev, in sicer na parceli brez kozolcev. Igral se v naslednjem letu še ne bomo razveselili, je pa župan obljubil, da so v načrtu za leto 2021: "K temu bomo mogoče dodali tudi telovadno opremo za odrasle, ki bi med tem ko bodo pelja-

li otroke na igrala, tudi sami malo pretegnili mišice."

Šolska igrala zaradi nepridipravov in pomanjkanja sredstev za vzdrževanje ostajajo namenjena vrčkarjem in šolarjem

Zanimalo nas je tudi, zakaj najmlajšim niso tudi v popoldanskem času na voljo šolska oziroma vrčkarška igrala. Glede na to, da drugih igral v kraju ni, bi bilo morda smiselno, da bi bilo odklenjeno igrišče pred starim vrtcem. Ravnatelj Osnovne šole dr. Pavla Lunačka Šentrupert Jože Tratar nam je pojasnil, da so igrala ostala ograjena tako, kot so bila, ko je bil tam še vrtec. Nekaj igral so preselili k novemu vrtcu, ostala pa vsakodnevno uporabljajo učenci podaljšanega bivanja. Prostor pred starim vrtcem uporabljajo tudi kot učilnico na prostem. In čeprav so igrala ograjena in je ograja zaklenjena, jih občasno ponoči in med konci tedna obiščejo nepridipravi: "Obiskovalci za seboj pustijo smeti, steklo, cigaretne ogorke, razmečejo različne predmete s terase starega vrtca, v enem primeru so tudi kurili ogenj pod nadstreškom. Ne predstavljam si, kako bi bilo, če bi bila ograja odklenjena."

Poleg nepridipravov pa je težava tudi v pomanjkanju sredstev za vzdrževanje. Igrala ob šoli morajo biti redno pregledana (letno jih pregleda zunanji pooblaščen preglednik, dnevno hišnik oz. v vrtcu vzgojiteljice) in morajo imeti ustrezen certifikat, seveda pa morajo biti tudi ustrezno vzdrževana: "Popravilo igral (npr. zamenjava vrvi, lesenih delov, nakup mivke, varjenje ...) financiramo iz sredstev, ki jih prejme šola, in s pomočjo hišnika, ki ga financira ministrstvo. Prostor urejajo učiteljice in učenci podaljšanega bivanja in hišnik," ravnatelj Jože Tratar še dodaja, da imajo za razliko od šentruperske "v nekaterih občinah, tudi sosednjih, za nadzor in popravila na športnih parkih, uporabo športne dvorane, čiščenje čez vikende, pokrivanje peskovnika (zaradi mačk) ... zaposleno osebo in za to namenjena sredstva."

Ure rekreacije v telovadnici osnovne šole

Osnovna šola pa je s svojo telovadnico gostiteljica številnih izvenšolskih športnih aktivnosti. Mimogrede, po ravnateljevih besedah je nikoli obnovljena 40-letna telovadnica po standardih premajhna za število otrok in število oddelkov, ki jih imajo: "Pogosto poteka pouk športa hkrati za dva oddelka, kar predstavlja veliko težavo. Premajhna je za izvajanje iger z žogo, ni ustrezno toplotno izolirana ... S poukom in šolskimi dejavnostmi je zasedena vse ure od zjutraj do popoldanskih ur. Popoldne, praviloma po 15. uri, in zvečer do 20.30 pa je na voljo za zunanje uporabnike." Z njimi šola sklene pogodbo, zunanji uporabniki pa najem plačajo po ceniku najema telovadnice in ostalih prostorov, ki je bil sprejet na svetu šole in svetu občine. Uporabljajo jo zunanji uporabniki, ki ponujajo program za šoloobvezne otroke (trenutno štirje različni), skupina žensk in upokojenk (dvakrat tedensko) in pa dve športni društvi iz Šentruperta (trikrat tedensko).

Dejavnosti rekreacijskega in športnega društva

Predsednik Rekreacijskega društva Šentrupert Denis Sitar je povedal, da društvo v zimskem času trikrat tedensko organizira rekreacijo v osnovnošolski telovadnici: "Dva termina sta na voljo za moški, en pa za ženski del društva. Poleg tega v poletnem času skupaj kolesarijo in igrajo odbojko na mivki." Poleg Golažijade društvo za naslednje leto načrtuje ponovitev prireditve RD bajkam Šentrupert (kolesarjenje z gorskimi kolesi po obronkih Šentruperta).

V Šentrupertu pa imamo še Športno društvo Šentrupert. Denis Sitar nam je razložil, zakaj sta društvi ločeni: "Društvi imata v osnovi različni glavni športni dejavnosti, nogomet in košarko. Obe imata svojo tradicijo, podpornike, člane in dogodke, ki jih posamezno organiziramo. Čeprav delujemo ločeno, sodelujemo odlično. Dober primer sta dogodka, ki smo ju organizirali, DRUŠPOD in Golažijada."

Tudi Športno društvo Šentrupert, ki je aktivno že 15 let in združuje ljubitelje nogometa, za svoje treninge ob nedeljah popoldne občasno (v zimskem času) uporablja šolsko telovadnico. Predsednik Boštjan Urana je dejavnost društva predstavil takole: "Vsako leto v juniju organiziramo turnir v malem nogometu za pokal občine Šentrupert. Turnir je zelo lepo obiskan. Udeležujemo se tudi turnirjev v naši bližini. Vsako leto do zdaj smo tekmovali tudi v zimski ligi malega nogometa."

Več površin namenjenih gibanju za več športa v Šentrupertu?

Tako Denis Sitar kot Boštjan Urana pravita, da bi bilo v Šentrupertu na področju površin za aktivno pre-

življanje prostega časa dobro narediti še marsikaj. Boštjan Urana je pohvalil preplastitev zunanjega igrišča s tartanom, ki je lanskoletna pridobitev, a je kritičen: "Če pogledamo vse občine, ki so bile včasih združene pod občino Trebnje, so v Šentrupertu najslabši pogoji za šport. Pa naj gre za zunanje ali za notranje površine. O kakšni dvorani lahko samo sanjamo." Denis Sitar pa pravi, da v društvu poleg otroških igral in fitnes naprav na prostem pogrešajo še igrišče za odbojko na mivki. Opaža sicer, da občani "hodijo na sprehode, pohode, kolesarijo, tečejo, vse to, kar ni vezano na infrastrukturo. Za vse preostale dejavnosti pa moramo izven občin". Sprašuje se, če ni morda tudi to razlog, da občani Šentruperta niso tako zelo športno aktivni.

Pri županu smo se pozanimali, ali poleg igral s fitnes napravami v Deželi kozolcev morda občina načrtuje še kakšno širjenje površin za aktivno preživljanje prostega časa. Župan Andrej Martin Kostelec pravi, da je v načrtih še igrišče za odbojko na mivki, kaj več pa ne, saj je "v sosednjih občinah na voljo veliko športnih površin, kar da misliti, ali je smiselno opremljati dodatne športne površine za tako malo športnih aktivnosti."

Čaka nas še nekaj izboljšav občinske infrastrukture

Morda nas bodo k aktivnejšemu preživljanju prostega časa spodbudile nekatere izboljšave občinske infrastrukture. Župan Andrej Martin Kostelec pravi, da je hkrati z rekonstrukcijo državne ceste v načrtu urejanje pločnikov in javne razsvetljave od Slovenske vasi do trga: "Nato bi bilo treba urediti tudi pločnik od državne ceste do osnovne šole, ki bi učencem zagotavljal varnejšo pot v šolo, kar bi se lahko zgodilo v letu 2021." V letu 2020

je predvidena komunalna ureditev Obrtne cone Šentrupert, kar pomeni da bo tudi cesta med Prelesjem in Šentrupertom (ki poteka proti obrtni coni za Farovškim hribom do Bistrice vključno z mostom čez Bistrico) bogatejša za pločnik in javno razsvetljavo. Urejen in razsvetljen pločnik pa je že odlično izhodišče za uživanje na prostem v vseh letnih časih.

Odločitev za aktivno preživljanje prostega časa je na koncu stvar nas samih

Šentrupert ima trenutno res malo urejenih površin za aktivno preživljanje prostega časa, a vendar bi lahko tudi igrišča, ki jih imamo, več uporabljali. Na koncu velja še opozoriti, da je treba s površinami, ki so v kraju namenjene aktivnemu preživljanju prostega časa, lepo ravnati. Negativne izkušnje z vandalizmom pred osnovno šolo, o katerih je poročal ravnatelj, so slaba popotnica za načrtovanje novih površin za prosti čas. Pomembno pa se je tudi zavedati, da je igrišče pred osnovno šolo name-

njeno športnim dejavnostim in ne nočnim nešportnim aktivnostim. Vsi skupaj smo namreč odgovorni za to, da površine in orodja, ki so namenjena prostočasnim aktivnostim, čim dlje nepoškodovana služijo svojemu namenu.

Vsekakor bomo igrala v Deželi kozolcev težko in z veseljem pričakovali. Upamo, da bo kraj v 2021 res bogatejši zanje, če bo Šentrupert obogatila še oprema za telovadbo odraslih in igrišče za odbojko na mivki, še toliko boljše. Do takrat pa naj bo odločitev za aktivno preživljanje prostega časa kljub skromnim možnostim čim bolj pogosta, saj fizično in duševno počutje izboljša že kratek sprehod.

Mateja Leban
foto: Franc Pepelnak - Pep

NAŠI IZZIVI

V glasilu Šentrupert vi soustvarjate rubriko Naši izzivi. V prihodnji številki bomo od rekreacije in športa naredili korak naprej k ostalim prireditvam, ki bogatijo družabno življenje v občini. Če imate s tem povezana vprašanja, jih do 15. februarja 2020 pošljite na e-naslov glasilo@sentrupert.si, in v uredništvu bomo poiskali odgovore nanje in jih objavili v prihodnji, marčevski številki.

Vabljeni k sodelovanju!

Uredniški odbor

Od vasi do vasi

NA MEJI MED OBČINAMI IN ŽUPNIJAMI:

Svinjsko, Mali Cirnik, Vrhe

O ISKANJU VIROV IN ZGODB VASI

Prispevek o vaseh v glasilu Šentrupert vedno rada preberem, tako sem dobila že pred časom nalogo, da osvetlim zgodbe vasi Svinjsko, Vrhe in Mali Cirnik. Vse vasi niso v Občini Šentrupert, sodijo pa v župnijo Šentrupert, zato je prispevek namenjen tudi temu delu.

Ob iskanju virov za omenjeno območje sem naletela na kar nekaj težav. V pomoč so mi bili Marjeta Bregar, dr. Jože Uhan, mag. Franc Hočevnar in Zdravko Remar. Moje delo je poleg iskanja virov v veliki meri pomenilo tudi delo na terenu, če sem želela »ujeti« še kaj zgodb. Žal Orlove terenske ekipe, ki so v letih 1951 in 1961 raziskovale območje Mokronoga in Šentruperta, do obravnavanega območja vasi niso prišle. Dobršen del terenskega dela sva opravili s Polonco Krnc iz Veli-

kega Cirnika. Zahvaljujem se vsem sogovornikom, ki so bili pripravljeni deliti svoje zgodbe.

Svinjsko: »Neki so svinc, al kuga so kopak«

Svinjsko je bilo v pisnih virih omenjeno že leta 1136 z ustanovitvijo opatiije v Stični, za to obdobje navajajo v tem območju tri kmetije. Kasneje se Svinjsko omenja še leta 1436 v fevdni knjigi grofa Friderika Celjskega.¹

Ivan Steklasa v Zgodovini župnije Šentrupert na Dolenjskem za leto 1811 navaja število prebivalcev, in sicer za »Gorenje Svinjsko 30 duš in Dolenje Svinjsko 40 duš«.

V Krajevnem leksikonu Dravske banovine (Ljubljana, 1937) je zapisano, da je na območju »Svinjskega 180 prebivalcev, 33 hiš, 20 posestnikov, 5 kočarjev, najemnikov ni bilo. Svinjsko je po dolgem, prisojnim hrbtu na široko razporejena vas, v gričevju severno od Št. Ruperta. Vključuje zaselke Log, Lontovž in Suho goro. Dohod po slabi občinski cesti samo z vozom. Ljudje se ukvarjajo s kmetijstvom, prodajo živine, sadja in lesa. Od rokodelskih dejavnosti se ukvarjajo s pletarstvom, ki pa je za domačo rabo.«

Krajevni leksikon Slovenije (III. knjiga, Ljubljana 1976) vasi razdeli na Zgornje in Spodnje Svinjsko in še podrobneje »Zgornje Svinjsko s tremi kmetijami je na slemenu med Grdim grabnom in dolino pod Mrtvaškim hribom; Spodnje Svinjsko s šestimi hišami pa stoji v veliki gruč sredi razritega prisojnega pobočja nad to dolino. Pripadajoča zaselka: Luntovž s tremi kmetijami in tremi osebejščinami vrh

¹ Janez Kos ur., Zbornik ob 700-letnici prve omenbe Šentjanža v pisnih virih, Šentjanž 1999.

slemena večje planote južno od Zgornjega Svinjskega in s samotno bajto na Vrteč nad Hudim grabnom; Suha Gora s kmetijo in dvema osebejščinama vrh istoimenske vzpetine južno od tod.

Na severozahodu Zgornjega Svinjskega se dviga Rjavi pesek, pod čigar gozdnatim vrhom so njive in vinogradi na Kostanjevni. Severno od tod je gozd Jatna. V njem izvira Grdi graben, ki žene v tesni dolini tri mline, nakar se tesen razmakne v Podborško dolino. Nad Grdim grabnom se dvigata Bransko in Šmarna gora. Prst je dokaj suha, lapornata in kamnata.«

Zanimiva so tudi poimenovanja, kot so: »Njive Zgornjega Svinjskega so v Gačniku, Hribu in Ulcah, njive Spodnjega Svinjskega na Kovačnici, Dulu, in Ravnah. Domačini gojijo žito, krompir in krmilne rastline. Dobro rodi sadje, posebej orehi. Na prisojnem, dokaj strmem pobočju Suhe gore so dobro obdelani vinogradi, nad katerimi stoje zidanice.«

Kulturna krajina je opisana takole: »Stare zidane hiše, na pol leseni podi, dvojni kozolci s strehami na čop. Talni vodnjaki. V Spodnjem Svinjskem je studenec Štembuh, nad Hudim grabnom studenec Juševac.

V dolini Mlančna pod Kostanjevno so baje v davnini našli svinčeno rudo, ki naj bi dala vasi ime. Leta 1136 tu omenjajo tri kmetije kot posest oglejskega patriarha, leta 1467 pa se omenja 12 kmetij.«

Ime Svinjsko, kot pravijo domačini, izvira iz najdišča svinca na tem območju, vendar to težko z zagotovostjo trdimo. Kje in kdaj bi bil ta rudnik svinca nihče ne ve: »baje, da tu obstaja že fejš dolg, ker tu obstaja že več ku Šentrupert, tako sm slišou.«

Dr. Jože Uhan pravi, da je »območje naselij Mali in Veliki Cirk ter Svinsko, ob severovzhodni meji občine Šentrupert, je tudi geološko zelo zanimivo. V tem delu Posavskih gub najdemo tektonske ostanke permjskih rdečerjavih kamnin, kot jih poznamo s Hrastnega, ter triasne (ladinijske) apnenčaste in dolomitne plasti, ostanke t.i. Šentjanškega nariva. Prevladujejo pa spodnje triasne (skitijske) pretežno dolomitne kamnine t.i. Litijske antiklinale. Kamninske plasti obsežnih tektonskih gube so pogosto orudene tudi z galenitom, sulfidno rudo za pridelavo svinca. Taka orudjenja in rudarjenja so znana na večih mestih tudi v okolici Šentjanža. Pogosto pa z rudnikom svinca povezujejo tudi izvor imena Svinsko, vendar je pri tem potrebna previdnost, saj z osnovnim geološkim kartiranjem na območju Svinjskega geologi niso ugotovili večjega orudjenja. Tudi zgodovinskih virov za tovrstno rudarjenje na Svinjskem (še) ne poznamo, čeprav vemo, da je v drugi polovici 19. stoletja v Šentjanžu delovala topilnica svinčeve rude, v njegovi okolici pa tudi več »rudokopov«.

Sogovornik na terenu o imenu Svinjsko pripoveduje tudi zgodbo o tem, da »ko je popotnik šel, je vidu na vsakem poti drek, pa je reku, tuki je pa Svinjsko«.

Hijena na Cirkniku

Ivan Steklasa v svoji knjigi v razdelku o starem Šentrupertu opisuje o hudih nadlogah. V mrtvaški knjigi je bilo zapisano, da je leta 1764 »divja hijena po domače ujedež (vjejech) dne 4. januarja o pol petih popoldne izgrizla in žalostno umorila na Cirkniku« dekle, ki se je vračalo domov v Šentjanž.

Na Svinjskem živi okoli 50 prebivalcev, hišnih števil je 32, niso pa vse naseljene. V preteklosti so se tu ukvarjali z živinorejo, »starši moji niso nič na šihit hodil«. Med rokodelskimi dejavnostmi so »si platl in grable delal«.

Vas je razložena, zato se ne družijo veliko. Tudi med prazniki so večinoma doma, vsako leto pridejo koledniki, ki jih v preteklosti ni bilo. Kot otroci se spomnijo »parkelni, tist je pa blu, smo bli majhni, nas je blu pa strah, v hišo je pršu. Bla je groza, imel je ketne in ragu-ve, pa vs se je tresu, in reku 'moli!' pol sm pa zmolu anglčka in pol se je tresu ▶

S kruglco na jabučnk u keudr

Na območju Velikega Cirknika, so pripovedovali, da če gospodarja ni bilo doma, so bili dogovorjeni, da so šli lahko sami v klet po pijačo. So rekli »je šu kr sam na kruglco jabolčnka u keudr«.

Slab uč je imela

Pripovedovali so, da je imela ena gospa na Cirkniku »slab uč«. To je pomenilo, da je bila tako privoščljiva, da če je kdo kupil novega prašiča, ga je hotela videti, in verjeli so, da če ga je videla, tista žival ni dobro zrasla.

in mi ptresu en jabuk.«

Otroci so se veselili obdarovanja ob Miklavžu, »peharje smo nastavili na mizo, dobil piškote, pa s sosedi smo zamenjal jabuka, da niso ta domača dobili, pa orehi, u kaj buljga.«

Jaslice so naredili pred Božičem. »Za Tri kralje smo pekl poprtnik, ponekod so prej pekl, in u mizo dal, pol so pa skakal,

zatu pa so tukšn. Če ga je dosegu, tulk je zrastu. Kruh smo pojel, pa živini smo ga tud dal. Umešan je bil z mlekom, mau maščobe, pa kakšen jajc. Pa žvin je blu treba zmerej dat. Ptičke sem gor naredila, da je blu lepš.«

V prve štiri razrede so otroci hodili v šolo na Kal. Vsak dan so opravili približno 20 minut hoda v eno smer. Spominjajo se teh poti, posebno poti domov: »Domu grede, k smo se igral, je pa dle trajau, gniu jajc, pa lavil smo se, pa plezal po drevi, drskal smo se pozim, ko je bil usneg, tu je palco pod rt pa u škornah pa pu breg, kulk smo vse škorne znu cal pa kregan bli. Pozim smo se sankal, velik. Kartal smo luistik, prašička, lažnivca, durak, šnopc, igral smo še špano pa volk.«

Vsako leto v jeseni pripravijo Furlanovi mašo pri svoji kapelici, ki je dobrodošel čas tudi za druženje ljudi iz bližnje in daljne okolice.

Vas je redko poseljena, je pa v zadnjem obdobju živahno na lokaciji kmetije Veles. V letu 2016 je bil ustanovljen Zavod Veles, zavod za trajnostni način življenja, v okviru katerega so razvili različne delavnice za posameznike, mlade, družine tudi samograditelje. Po udarek je na naravni gradnji z ilovico, ki jo pridobijo v lokalnem okolju. Kmetija nudi izkušnjo učenja v nastajanju in ustvarjanja sadov za naslednike.

»Najraj gremo u Vrhe, veselje do trte in vinograda, lep razgled, tu je ...«

Mali Cirknik in Vrhe

Območje Malega Cirknika sodi v občino Šentrupert, a je v virih vedno povezan z Velikim Cirknikom. Na obeh območjih so bile prazgodovinske naselbine in gomilna grobišča. Zapis izkopavanja so podrobneje opisani v Zborniku ob 700-letnici prve omembe Šentjanža v pisnih virih. Konec 19. stoletja je tu izkopavanje potekalo pod vodstvom Jerneja Pečnika, ki v svojih zapisih navaja prazgodovinsko naselbino na območju cerkve sv. Križa ter številne gomile, torej grobove s pridatki na Malem Cirkniku. Tudi Steklasa navaja, da je Pečnik izkopaval leta 1884 pri sv. Križu. Za Cirknik omenja prazgodovinsko stanovanje in gomile.

Prva omemba Malega Cirknika sodi v leto 1389. Naselbinsko ime Cirknik naj bi izhajalo iz drevesnega imena cér, ki pa je vrsta hrasta. Ivan Steklasa v Zgodovini župnije Šentrupert na Dolenjskem za leto 1811 navaja število prebivalcev, in sicer za »Vrhe 15 duš, Mali Cirknik 64, Veliki Cirknik 71.«

Krajevni leksikon Dravske banovine nam osvetli to območje takole: »Mali Cirknik: nad. višina približno 430 m. Srez in davčna uprava Krško, Dravska banovina občina, žandarmerija, pošta in tele-

² Krajevni leksikon Slovenije, III. knjiga, Ljubljana 1976, str. 266.

graf ter šola in župnija Šentrupert. Spadal v srezko sodišče, zdravstveni okoliš in oddelek finančne kontrole Mokronog. Vas leži na prisojnem hrbtu v gričevju severno od Mokronoga. Vključuje razložene zaselke Buševce, Pod Stražberkom in Vrhe. Dostop z vozom po občinski cesti- kmetijstvo in vinogradništvo. Prodaja mleka in vina v Št. Rupert, sadja, perutnine in jajc v Ljubljano. Gozd daje hlude, drve in železniške pragove. Na območju živi 134 prebivalcev, 25 hiš, 28 posestnikov – kočarjev in najemnikov ni bilo.«

Mali Cirknik »stoji na prisojnem pobočju Stražberka malo nad Jeseniško dolino. Starinske zidane hiše, pol leseni podi in dvojni kozolci v gruči. Okoli vasi so njive v trasah in travniki. Največ jih je na jugu v Dolcu. Na severnem bregu so hiše na Buševcu, še višje v bregu vinogradi in številne zidanice zaselka Vrhe, kjer je veliko slopasto znamenje. Pod njimi je zaselek Selo z nekaj hišami. Tu živijo kmetje in osobenjki, nekaj ljudi je zaposlenih v bližnjih podjetjih. Z ukinitvijo šole na Velikem Cirkniku 1974 se učenci šolajo v Šentjanžu.

Znane so še prazgodovinske gomile. Mali Cirknik se omenja leta 1467, ko so bile

tam štiri kmetije. Sredi 18. stoletja so bile podložne mokronoški gosposčini.«²

Mali Cirknik je razložena vas, prosto- ra za druženja tu ni bilo, večinoma so se zadrževali na domovih. Ponavadi so se družili ob delu in si pri tem, tako kot na Velikem Cirkniku, pomagali. Veli-

Posebneži

Med posebneži v vaseh se pojavljajo različna imena, večinoma so se jih otroci bali in so rekli »al je bla ku Pehta«.

ki Cirknik je bil – kot pravijo – bolj povezan, saj so bili tu gasilci, gostilne, cerkev, šola, sejmišče, celo pošta s svojim poštnim žigom.

Domačini omenjajo, da je obdobje vojne zelo zaznamovalo prostor. »Med vojno je bilo tukaj hudo. Blizu je bila italijansko nemška meja. Ponoči sta šli mati in teta čez 'grenco', sta nesli jajca in žganje in v zameno dobili soli in sladkorja«

Na Malem Cirkniku je poleg številnih imenitnih kozolcev in podov tudi slikovita domačija Alenke Medved, ki opozarja na nekdanjo podobo krajine.

Za Veliki Cirknik velja omeniti tudi tesarskega mojstra Janeza Karliča starejšega in njegovega sina Ivana, ki sta imela tu tesarsko obrt. Za njune iz-

delke so značilna okrasja z nabožnimi motivi, uporabljala sta podobe moštranc, golobčkov in svečnikov. Podrobneje je o njem že pisala Mojca Ramovš v Glasilu Občine Šentrupert XVI, poletje 2014.

Del Malega Cirknika je tudi območje Vrhe, ki velja za vinogradniško področje s številnimi zidanicami, lastniki so od blizu in daleč. Na vrhu je bila v času druge svetovne vojne, kot pravijo domačini, »lesena piramida«, saj jim je prostor služil kot razgledna točka. V neposredni bližini je bila tudi partizanska bolnica.

V zadnjem obdobju domačini, kot pravijo, »stopijo skupaj« in so uredili elektriko, vodovod. Obnovljeno je slopno znamenje, urejeni so smerokazi z napisi, pred leti so na najvišji točki uredili prostor druženja z mizami in klopmi.

V letu 2010 so bile Vrhe razglašene za najlepše urejeno vas v Občini Šentrupert.

Tako kot v preteklosti tudi danes včasih prebivalci teh vasi ne vedo točno, kam spadajo, otroci na primer obisku- jejo kar tri različne šole. Skupna točna tega prostora so gasilci na Velikem Cirkniku, ki so letos organizirali že 23. gasilske igre, organizirajo veselice, pogostitve ob praznikih, ki poleg osnovne dejavnosti skrbijo tudi za družabno življenje prebivalcev v okviru različnih druženj, predavanj in podobno. Pomemben prostor prostora kot družanja in povezovanja predstavljajo Vrhe, kjer si domačini vzamejo čas, posebno ob koncu tedna.

Območje, ki ga opisujem, je slabo raziskano, po pregledu terena bi veljalo opraviti podroben popis nekaterih ohranjenih objektov, kozolcev, podov, zidanic, znamenj, predvsem pa zgodb ... te bi bilo treba zapisati.

Alenka Stražišar Lamovšek

Pri rogatem volu

Na Cirkniku je krajše obdobje delovala tudi gostilna Pri rogatem volu, ki pa se je žal zaprla, saj so povedali domačini, da so jo v nekem pretepu vso razbili.

Viri:

1. Krajevni leksikon Slovenije, III. knjiga, Ljubljana 1976
2. V Krajevnom leksikonu Dravske banovine, Ljubljana 1937
3. Ivan Steklasa, Zgodovina župnije Šentrupert na Dolenjskem, Ljubljana 1913.
4. Janez Kos ur., Zbornik ob 700 letnici prve omembe Šentjanža v pisnih virih, Šentjanž 1999
5. Glasilo Občine Šentrupert XVI, poletje 2014

POGOVOR Z DOC. DR. MIHO PREINFALKOM:

»Čez sto let bodo stale samo še grajske razvaline nad siromašno deželo ...«

Doc. dr. Miha Preinfalk, zgodovinar Zgodovinskega inštituta Milka Kosa ZRC SAZU in odgovorni urednik revije Kronika, raziskuje predvsem genealoško in socialno podobo srednjeveškega in novoveškega plemstva v nekdanji habsburški monarhiji. V svoji nedavno izdani knjigi o plemiških rodbinah 16. stoletja na slovenskem je objavil tudi temeljito raziskavo rodbine grofov Barbo-Waxenstein, prepoznavne plemiške rodbine, katere rakovniška veja je dala poseben pečat tudi šentruperski dolini.

Začetki rodbine grofov Barbo segajo v čas Beneške republike v 13. stoletje in posamezniki so v srednjeveški družbi menda zasedali izjemno vplivne položaje?

Status, ki so ga grofje Barbo-Waxenstein uživali na Kranjskem, je temeljil na starosti rodbine in na sklicevanju na prednike na pomembnih položajih. Kot se je za njim podobne rodbine takrat »spodobilo«, so tudi Barbi svoje začetke iskali v antičnem Rimu – starejša ko je bila rodbina, več je imela ugleda in veljave. Po tradiciji so se Barbi v 5. stoletju, ob propadu Zahodnega rimskega cesarstva, preselili na sever, v Lombardijo in se od tam razširili po beneških otokih. Ta zgodba se zaradi pomanjkljivih dokazov verjetno nikoli ne bo znebila značaja legende. Vendar drži, da lahko Barbom v Benetkah sledimo zelo daleč v zgodovino, saj se posamezniki s tem priimkom tam dokumentirano pojavljajo že v visokem srednjem veku.

Eden najznamenitejših članov poznosrednjeveških Barbov je bil Peter (1417–1471), ki je med letoma 1464 in 1471 kot papež Pavel II. zasedal stol sv. Petra. Za slovenski prostor je pomemben zato, ker je leta 1468 potrdil izvetost novoustanovljene ljubljanske škofije izpod oglejskega patriarhata in njeno neposredno podrejenost papežu.

Med uglednimi zgodnjenovoveškimi člani rodbine, povezanimi z današnjim slovenskim prostorom, je treba posebej omeniti Janeza († 1549), ki je bil

škof v istrskem Pičnu, nekatere genealogije pa navajajo še Marka (1420–1491), ki je bil leta 1470 izvoljen za oglejskega patriarha, vendar je ta povezava dvomljiva oz. skoraj gotovo napačna. Kljub temu je Marko kot član širše rodbine Barbo »dvigoval cenovno sorodstvo.

V 15. stoletju so se začeli povezovati z današnjim slovenskim ozemljem. Grofe Barbo-Waxenstein označujete kot eno najbolj prepoznavnih in najpremožnejših novoveških plemiških rodbin pri nas. Kakšen je bil vpliv njihovih rodbinskih vej v tem prostoru?

Nekako sredi 15. stoletja se je od glavne beneške linije Barbov (ta je v Benetkah izumrla sredi 18. stoletja) odcepila veja, ki se je najprej naselila v beneški Istri in nato še »čez mejo«, v habsburški Istri. Tej teoriji sicer nekateri nasprotujejo in dvomijo o povezanosti med beneškimi in kranjskimi Barbi, vendar drži, da sta obe veji uporabljali enak grb. Prvi Barbo na Kranjskem se je imenoval Blankus (po nekaterih podatkih je bil stric papeža Pavla II.) in je bil imetnik istrskega gospostva Klana. Njegov vnuk Bernard je v začetku 16. stoletja s poroko z istrsko plemkinjo Marto pl. Mojsevič pridobil še polovico istrskega gospostva Kožljak (nem. Waxenstein), po katerem se je rodbina začela imenovati in od takrat so bili člani rodbine Barbo v habsburških deželah znani s dvojnim imenom Barbo-Waxenstein.

Rodbina se je v naslednjih stoletjih številčno močno okrepila in razširila po današnjem slovenskem ozemlju, predvsem seveda po Kranjskem, pa tudi po Štajerskem in delno Koroškem. Delovali so predvsem kot zemljiški gospodje, zanimali pa so se tudi za znanost in umetnost. Kar nekaj članov rodbine je bilo članov znamenite Dizmove družbe, ki je imela za cilj združitve vodilnih znanstvenikov in javnih delavcev na Kranjskem in iz katere je leta 1693 zrasla še bolj znamenita družba delavnikov, Academia Operosorum. V 16. stoletju so bili deli družine odkrito protestantski in so podpirali protestantske pisce, zlasti v Istri. Nekateri so pri Luthrovih naukih vztrajali (seveda bolj na skrivaj) še dolgo po zmagi protireformacije. Kot plemiči so seveda aktivno sodelovali v vojaških operacijah proti Turkom, zasedali visoke položaje v deželni upravi pa tudi v Cerkvi, katere institucije so velikodušno podpirali.

Njihova najdlje ohranjena rodbinska veja se imenuje po Rakovniku pri Šentrupertu na Dolenjskem. Kakšen pa je bil pomen rakovniške rodbine Barbo za šentrupersko dolino in širši prostor? Med rakovniškimi grofi je menda pogosto izstopala tudi humanost in hrabrost ter slovenska zavest in odločna podpora slovenskim ustanovam.

Grofje Barbo so imeli grad Rakovnik v lasti 250 let. V tem času so seveda kot zemljiški gospodje močno vplivali na življenje svojih podložnikov. Ven-

dar odnos med njimi ni bil črno-bel, kot smo (bili) sicer navajeni poslušati, ampak so grofje naredili tudi marsikaj dobrega. Grof Dizma Ksaver npr. je veljal za razgledanega razsvetljenca, ukvarjal se je z alkimijo, zelo pa se je zanimal za razvoj znanosti in je spremljal novosti tudi na področju kmetovanja, ki jih je potem skušal prenesti med kmete. Nekatere so uspeli, druge ne.

Tudi njegov oče Jošt Vajkard je bil precej izobražen in človek kulture in omike, o čemer priča tudi njegova knjižnica, ki je ob njegovi smrti štel skoraj 600 enot in je bila ena največjih na Kranjskem. Humano plat je Jošt Vajkard pokazal tudi v odnosu do rakovniških podložnikov. Malo pred smrtjo je namreč namenil 2000 goldinarjev za rakovniške reveže. V ustanovni listini je določil, da se letne obresti v višini 80 goldinarjev porabijo za vzdrževanje petih rakovniških podložnikov, ki so zašli v revščino ali izgubili svoje grunte.

Najbolj slovenski od vseh grofov pa je bil v 19. stoletju Jožef Emanuel, ki je močno podpiral slovenske kulturne ustanove, npr. čitalništvo ali Slovensko Matico, sodeloval je tudi s Kranjsko kmetijsko družbo in tudi svoje otroke je vzgajal v slovenskem duhu. To je bilo v njegovem času res nekaj izjemnega.

Med drugo svetovno vojno požgan in potem tudi povsem porušen grad Rakovnik je bil več kot 250 let v lasti grofov Barbo-Waxenstein, vendar pa ni bila to edina njihova graščina v Mirnski dolini?

Poleg Rakovnika so imeli grofje Barbo v Mirnski dolini tudi grad Dob in gradič na Veseli Gori. Dob je sicer imela v lasti najmlajša sestra zadnjega grofa Roberta – Stela, poročena z italijanskim grofom Felicejem Logothettijem, Veselo Goro je kot dediščino dobila srednja sestra Edeltraud, poročena z baronom Alfredom Winzorjem, medtem ko je najstarejša sestra Gertrud, katere drugi mož Marino grof Pace je imel grad v Furlaniji, dobila obsežen gozd. Žal sta tako Rakovnik kot Dob izginila v vihuri druge svetovne vojne in po njej. Uničenje obeh gradov je še toliko bolj obžalovanja vredno, ker je bil istočasno uničen tudi rodbinski arhiv. Vsaj za Rakovnik je znano, da so tam hranili veliko gradiva o zgodovini gradu, grofov Barbo in tudi sicer o Kranjski. Nekateri raziskovalci so ga pred vojno še videli in po njihovi zaslugi se je ohranilo nekaj pisnih drobcev, večina pa je žal izginila za vedno.

Doc. dr. Miha Preinfalk, govornik na slovesnosti ob zaključku prenove grobnice grofov Barbo na pokopališču v Šentrupertu 1. novembra 2019 (foto: Jože Uhan)

Občina Šentrupert je spomin na to imenitno plemiško rodbino leta 2010 obudila z imenitnim občinskim grbom, v katerega je heraldik Aleksander Hribovšek vpletel tudi simboliko te rodbine. Obnova kapele sv. Križa z rodbinsko grobnico v kripti na šentruperskem pokopališču pa predstavlja poklon tudi naročniku gradnje Jožefu Emanuelu Barbo (1825–1879), ki po vaši oceni pooseblja ideal »slovenskega plemiča«.

V drugi polovici 19. stoletja, ko so se zlasti na Kranjskem razplamtela nacionalna nasprotja med Slovenci in Nemci, se staro, nekoč fevdalno plemstvo, kamor so sodili tudi grofje Barbo, bodisi niso hoteli vmešavati vanje ali pa so se praviloma nagibali k nemški strani. V tem času se je zato v slovenski javnosti tudi utrnila podoba neslovenskega oz. tujega plemstva, čeprav je velika večina plemiških družin izvirala iz slovenskega okolja ali je imela povsem slovenske korenine. Grof Jožef Emanuel Barbo je bil eden redkih plemičev, ki se je odkrito postavil na stran slovenstva in ga zagovarjal tudi v plemiški družbi. Sam se je imel za Slovenca in tudi otroke je vzgajal v slovenskem duhu, med drugim je npr. oba sinova vpisal k Sokolom. Žal sta tako Jožef Emanuel kot njegov starejši sin Henrik zgodaj umrli, mlajši sin in naslednik Jožef Anton pa je tudi pod vplivom druge žene opustil odkrito pripadnost slovenstvu. Pravilnost nacionalne države Jožefa Emanuela je potrdil njegov vnuk Robert, ki je v

romanu *Bela krogla* (izšel leta 1935) o njem med drugim zapisal: »... Eden edini je v 60. letih pravilno spoznal položaj in se postavil manj po svojem političnem nagonu kakor po pravičnostnem čutu za korist slovenskega ljudstva. Zato so ga pa kratkovidni stanovski tovariši vidno zaničevali. Če bi bili posnemali njegov primer, bi bilo danes s slovenskim ljudstvom in deželnim plemstvom čisto drugače. Tako pa, se mi zdi, prepadata oba. Čez sto let bodo stale samo še grajske razvaline nad siromašno deželo in bodo pričale o naši nekdanji veličini, ki je nismo znali uporabiti v svoje dobro in v dobro ljudstva, ker se nismo znali v svoji domišljavosti spojiti z njim v eno.«

Tudi Robertova edinka in zadnja grofica Barbo – Livia, ki sem jo imel čast in priložnost spoznati nekaj let pred njeno smrtjo, mi je v pogovorih vedno poudarila, da je Slovenka.

Šentruperska dolina bi se lahko postavljala tudi kot npr. »dolina plemstva« in ne le kot »dolina kozolcev«. Mogoče je čas tudi za razmislek o vzpostavitvi Barbove zgodovinske poti, ki bi v naravi z info točkami predstavljala zgodbo rakovniške veje te plemiške rodbine in povezala lokacije tistih »najbolj« Barbovih graščin npr.: Rakovnik, Dob in Vesela Gora z zaključkom v Šentrupertu, kjer na rodbino Barbo spominja nagrobnik v župnijski cerkvi sv. Ruperta in kripti pod kapelo sv. Križa.

Nedvomno bi bila takšna tematska pot zelo dobrodošla. Morda bi se lah- ➤

Doc. dr. Miha Preinfalk v kripti grofov Barbo pod kapelo sv. Križa na pokopališču v Šentrupertu 1. novembra 2019 (foto: Jože Uhan)

ko razmislilo tudi o kakšni začetek manjši razstavi o družini Barbo, ki bi obiskovalce Šentruperta seznanjala z njihovo zgodovino. Na splošno sem mnenja, da bi morali našo plemiško dediščino bolj vključevati zlasti v turistično ponudbo. Plemstvo je navsezadnje v slovenskem prostoru živelo dolga stoletja in je na različne načine sooblikovalo našo zgodovino. Še zdaleč ni šlo za tujce, temveč za ljudi, ki so ta prostor imeli za svojo domovino. Če v slovensko zgodovino ne vključujemo tudi plemstva, ta ni popolna. Ne morem si predstavljati na primer, da bi raziskovali zgodovino Šentruperta in Mirnske doline, pri tem pa ne bi upoštevali (tudi) grofov Barbo.

joze.uhan@telemach.net

Jesen v znamenju predstavitev knjig Sare in Branka

Jesen nam je letos poleg živobarvnega odpadlega listja in novih knjig prinesla tudi dva dogodka, ki sta popestrila kulturni in domoznanski utrip Šentruperta.

V oktobru smo predstavili knjigo nekdanjega učenca osnovne šole Branka Obranoviča z naslovom Naj medi in je posvečena 100. obletnici kočevskega čebelarstva. Zaradi bližine Lunačkovega čebelnjaka smo pogovor s čebelarjem Brankom organizirali v Deželi kozolcev.

Na dan slovenskih splošnih knjižnic, 20. novembra 2019, pa smo občanom Občine Šentrupert predstavili knjižnico in knjižnično dejavnost ter jim omogočili brezplačen vpis. Že zjutraj so knjižnico obiskali otroci iz vrtca ter šole, nadaljevali smo s predstavitvijo poti knjige od založnika do bralca za šestošolce, organizirali Branje s tačkami ter uro pravljic v angleškem jeziku. Predstavnici Založbe Zala sta predstavili nastanek knjige od oblikovanja v založbi do tiskanja v tiskarni.

Vrhunec večera je bil pogovorni večer z nadarjeno mlado pesnico in pisateljico Saro Krnc iz Kostanjevice pri Šentrupertu. Pogovor je vodila bibliotekarka Simona Lužar.

Dan knjižnice Šentrupert je uspel s pomočjo Pekarne Bistrice, ki nam je podarila dobrote za pogostitev na literarnem večeru, OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert, ki nam je pomagala pri pripravi prostora ter profesorice Saše Kralj in dijakinj Sare, Hane in Sandre iz Srednje gradbene, lesarske in vzgojiteljske šole Novo mesto.

Patricija Tratar, Knjižnica Pavla Golie Trebnje

Praznično leto se počasi zaključuje

Svet se spreminja.
Z nami ste mu kos že 60 let.

Naslovnica zbornika ob 60-letnici delovanja
CIK Trebnje.

Leto 2019 je bilo za Center za izobraževanje in kulturo Trebnje prav posebno – praznovali smo **60 let organiziranega izobraževanja odraslih v Temeniški in Mirnski dolini**. Zaključna slovesnost je bila na Ta veseli dan kulture v Hotelu Galaksija Trebnje, kjer smo se sprehodili skozi 60 let našega delovanja in pogledali tudi, kakšno bo vseživljenjsko učenje v prihodnosti. Ob tej priložnosti smo izdali tudi zbornik, za nastanek katerega je poleg direktorice zaslužna tudi Kristina Gregorčič.

Univerza za tretje življenjsko obdobje (UTŽO) Trebnje je na mednarodni dan starejših, ki ga obeležujemo 1. oktobra, slavnostno odprla vrata v novo študijsko leto v Šentrupertu. V preteklem študijskem letu je našo univerzo obiskovalo več kot 270 članov, kar je največ do sedaj. Učili in družili so se v več kot 25 krožkih ter na več kot 20 predavanjih, delavnicah in strokovnih ekskurzijah. Enako pestro in z različnimi vsebinami bogato je tudi letošnje študijsko. Obiščite torkova predavanja, se razgibajte na pohodih, popotnih malhah, v vadbah in plesnih skupinah ali pa se vključite v tečaje tujih jezikov ali računalništva, pokukajte v ustvarjalne delavnice in številne druge dejavnosti, ki vas bodo ohranjale aktivne. Pridružite se nam ter poiščite stare in spoznajte nove prijatelje.

Enkrat mesečno v Krajevni knjižnici Šentrupert poteka **brezplačni računalniški tečaj**, ki ga organiziramo v okviru projekta Večgeneracijski center Marela, v sodelovanju z OŠ dr. Pavla Lunačka in Vrtcem Čebelica pa bomo tudi v tem šolskem letu izvedli delavnice v okviru projekta Center medgeneracijskega učenja Trebnje.

Številni brezplačni programi, ki jih sofinancirata Evropski socialni sklad in Republika Slovenija, s področja računalništva in spoznavanja novosti digitalnih tehnologij, tečaji tujih jezikov in

programi za osebno rast so namenjeni starejšim od 45 let, potekajo v okviru projekta **Pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc 2018-2022**.

Vas zanima? Pokličite v svetovalno središče na našem centru na 07 34 82 108 ali se oglasite osebno in z veseljem vam bomo svetovali. Informiranje in svetovanje sta brezplačna, saj ju sofinancirata Evropski socialni sklad in Republika Slovenija. Več o izobraževalni ponudbi in drugih naših projektih dobite na www.ciktrebnje.si ali nas spremljajte na CIK Facebook strani.

Tokrat je otvoritev študijskega leta UTŽO Trebnje potekala v OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert. Kulturni program so pripravili člani univerze, in sicer Glasbena skupina Brenkice, Plesna skupina Ajda, Plesna skupina Mavrica in Folklorna skupina Nasmeš ter učenci 3. razreda in Jošt Sovinc pod mentorstvom Katje Kramer Simončič s točko Pri čebelarju.

Želimo vam blagoslovljene
božične in novoletne praznike
ter ponosno praznovanje
dneva samostojnosti in enotnosti.

Novo leto naj zaznamujejo
zdrauje, sreča in zadovoljstvo.
Vse dobro v letu 2020!

**NSI ŠENTRUPERT in
poslanec BLAŽ PAVLIN**

Galerijske novičke

Leto 2019 se počasi končuje in tudi v Galeriji likovnih samorastnikov Trebnje se v tem času oziramo v odhajajoče leto, ki je bilo bogato z dogajanjem. Pripravili smo več razstav in številne dogodke za otroke, mlade ter odraslo publiko, junija pa smo organizirali že 52. Mednarodni tabor likovnih samorastnikov. Med razstavljenimi deli »naših« samorastnikov so se odvijali glasbeni koncerti, pogovorni večeri, srečanja likovnikov, društev ipd.

Razstavno leto 2019 smo zaključili oktobra z otvoritvijo **razstave Hlebinska naiva**, ki jo je odprl župan Občine Trebnje Alojzij Kastelic. Razstavljena dela mojstrov, kot so Ivan in Josip Generalič, Franjo Mraz, Ivan Lacković Croata, si bo mogoče ogledati vse do 9. februarja 2020.

Do konca leta se je v galeriji zvrstilo še kar nekaj dogodkov. Na **Ta veseli dan kulture, 3. decembra**, smo organizirali dan odprtih vrat z bogatim spremljevalnim program, ki so ga pripravili učenci OŠ Trebnje z mentorji. Pestro je bilo tudi decembra - s prodornim in prepoznavnim slikarjem **Sergejem Kapusom** se je pogovarjala Petja Grafenauer, ponovno smo gostili tudi koncert **Mladi glasbeniki nastopajo v galeriji**.

Ljubitelje umetnosti pa vabimo k vpisu v letni program Prijatelji GLST, ki bo pester in razgiban. Več o programu si lahko preberete na naši spletni strani.

Že v prvih mesecih novega leta vas čaka pester nabor spremljevalnih dogodkov:

- **11. januar:** Nesnovna kulturna dediščina – kaj je to?
- **16. januar:** Degas, Renoir, Morisot – predavanje Zgodovina umetnosti skozi čas

- **8. februar:** Dan odprtih vrat GLST
- **februar:** Pohajkovanje po Podravini – domovini naive
- **24.-28. februar:** kuhinjska litografija - ustvarjalnica

Razstavni program bomo v letu 2020 začeli 27. februarja z odprtjem razstave francoskega umetnika Marca Bourlierja, sicer prejemnika Glavne nagrade 51. Mednarodnega tabora likovnih samorastnikov v Trebnjem.

Ob novem letu vam namenimo spodnje voščilo in na svidenje v novem letu!

Novo leto je kot bel nepopisan list ...

Pobarvajte ga s sanjami,

posujte z ljubeznijo,

popišite z neverjetnimi dosežki

in okrasite s čudeži.

Simona Slak in Andrejka Vabič Nose

Odprije razstave Hlebinska naiva (Foto: Alenka Stražišar Lamovšek)

Naših 20 let

Dom starejših občanov Trebnje je praznoval 20. obletnico delovanja. V ta namen smo 26. oktobra organizirali družabni dogodek, ki je bil namenjen druženju stanovalcev, zaposlenih, svojcev in gostov iz ožje in širše okoli-

ce. Na uradni prireditvi so program popestrili tudi nastopajoči: pevski zbor Odmev soncu Varstvo delovnega centra Novo mesto – enota Trebnje, otroci iz vrtca Mavrica – skupina Škorenjčki, stanovalci doma, prisluhnili pa smo tudi besedi zdajšnje direktorice Mateje Ribič, prve direktorice Majde Ivanov in župana občine Trebnje Alojzija Kastelica.

Svoja vrata je dom za stanovalce uradno odprl 1. septembra 1999. Prvi dan je bil sprejet stanovalec Ivan Smuk, naslednji dan mu je sledila stanovalka Sonja Špehar. Oba sta na naše veliko veselje še vedno z nami. Z nami pa je danes tudi še šest od vseh

prvih zaposlenih, ki so postavili temelje za nadaljnje delo.

Danes je Dom starejših občanov Trebnje institucija namenjena skrbi za starega človeka, ki s toplino, z dobrimi medsebojnimi odnosi, s sodelovanjem in profesionalno izvedenimi storitvami uspešno premaguje mit »velike institucije« in soustvarja skupnost velike družine, katere člani smo stanovalci, zaposleni, svojci in zunanji sodelavci. Skupaj skrbimo za 217 stanovalcev, 120 uporabnikov storitve Pomoč družini na domu ter 26 uporabnikov oskrbovanih stanovanj.

Ob dobri hrani, pijači in zvokih glasbene skupine Aleša Smoliča se je druženje ob praznovanju zavleklo v popoldan.

M. Mateja Vidmar

20 let LK Trebnje

Lions klub Trebnje je prvi petek v novembru na tradicionalnem dobrodelnem večeru obeležil 20-letnico delovanja.

Ideja o ustanovitvi Lions kluba Trebnje se je rodila na gradu Otočec, kjer je imel sedež Lions klub Novo mesto, katerega članica je bila takrat tudi Tatjana Fink. S Petrom Kapšem in Jožetom Kukcem so izbrali somišljenike, ki so v dolini rek Temenica in Mirna začeli z uresničevanjem plemenitega poslanstva - pomagati pomoči potrebnim. Še danes klubske akcije od ustanovnih članov sooblikujejo poleg Tatjane še Zdenko Šalda, Branko Veselič in Vladimir Žabkar.

V dveh desetletjih je LK Trebnjem pomagal spisati številne lepe trenutke, nove spomine, dobre zgodbe, tudi na območju občine Šentrupert. Na letošnjem dobrodelnem večeru je guvernerka distrikta 129 Nadja Pahor Bizjak podelila zahvale ustanovnim članom, pripela značko novemu članu Mihi Anžičku, čestitala klubu ob jubileju in se skupaj z ostalimi gosti prepustila kulturnemu programu, ki so ga sooblikovali Godalna komorna skupina Glasbene šole

Trebnje, plesalca Klemen Dremelj in Lara Nedeljković ter saksofonist Simon Širec.

Posebej navdihujoč je bil pogovor z dr. Tjašo M. Kos, ki je pri 24 letih oslepela, pa kljub temu doktorirala na Dunaju, se ves čas izobraževala, svoje teoretično znanje o odnosih v družini pa nadgrajuje tudi s pomočjo moža in treh sinov.

P. K. L.

S hrano ravnajmo odgovorno

Ob svetovnem dnevu hrane, ki ga vsako leto obeležujemo 15. oktobra, so letos različne organizacije opozarjale na vpliv odmetavanja hrane na podnebne spremembe. Mednarodni forum o podnebnih spremembah v zadnjem poročilu navaja, da odpadna hrana predstavlja desetino emisij toplogrednih plinov oziroma drugače: če bi bila odpadna hrana država, bi bila tretja največja povzročiteljica emisij.

Zavržemo približno tretjino pridelane hrane zavržemo, s tem pa zavržemo tudi vse naravne in človeške vire, ki smo jih vložili v pridelavo, predelavo, prodajo in razdeljevanje.

Hkrati zapravimo tudi veliko energije - v Sloveniji tako zavržemo 10 odstotkov energije.

Prvo dejanje k spremembi je lahko vsak od nas sam – odgovorno ravnajmo s hrano. Raziskave kažejo, da bi svetovno prebivalstvo lahko nahranili z obstoječimi obdelovalnimi površinami, zato je ključno, da preidemo k sistemskim ukrepom za preprečevanje zavržkov ter spremembi prehranjevalnih in potrošniških navad na individualni ravni.

povzela: P. K. L.

Pravočasno odkritje izboljša možnosti preživetja

Pljučni rak je v svetovnem merilu najpogostejši izmed vseh rakov, prav tako je najpogostejši vzrok smrti zaradi raka. Po pogostosti v Sloveniji je rak pljuč pri moških na tretjem, pri ženskah pa na četrtem mestu, za njim vsako leto zbolijo okoli 1.500 ljudi.

Glavni dejavnik tveganja je kajenje, ki je vzrok za okoli 80–90 odstotkov vseh primerov raka pljuč. Drugi dejavniki tveganja so izpostavljenost raketovornim snovem in dednost. Za pljučnim rakom pa lahko zbolijo tudi ljudje, ki niso bili izpostavljeni tem dejavnikom.

Raku pljuč pravijo tudi 'tih ubijalec', saj večino primerov odkrijejo že v razviti fazi. Znak za to, da je treba k zdravniku, je vsak sim-

tom, ki ne mine. Težave, ob katerih pomislimo na raka pljuč, so:

- kašelj, posebno če se spremeni narava kašlja
- težje dihanje
- nepojasnjena bolečina v prsih
- krvav izmeček
- pljučnica, ki ne izzveni po zdravljenju z antibiotiki ali se kmalu ponovi
- hripavost
- nepojasnjeno hujšanje, utrujenost in splošno slabo počutje

Težave so nespecifične in se lahko pojavijo tudi pri drugih boleznih, zato mora pacient ob pojavu težav čim prej obiskati zdravnika, ki mu bo svetoval in ga po

potrebi napotil na ustrezne preiskave.

Tveganje za pojav pljučnega raka lahko zmanjšamo z zdravim načinom življenja, da ne kadimo oziroma čim prej prenehamo, da se izogibamo pasivnemu kajenju in izpostavljenosti radioaktivnemu elementu radonu ter drugim kancerogenim snovem na delovnem mestu in drugje in da uživamo uravnoteženo prehrano z veliko sadja in zelenjave.

Pri bolnikih s pljučnim rakom je pomembno zgodnje prepoznavanje znakov in pravočasna napotitev do onkologa, kar omogoča zdravljenje, ki zagotavlja daljše preživetje ob večji kakovosti življenja.

povzela P. K. L.

Ob 80. obletnici Petra Alojzija Kurenta

Na prvo septembrsko soboto smo se zbrali v kulturnem domu v Šentrupertu, da bi proslavili 80. rojstni dan spoštovanega Šentruperčana Petra Alojzija Kurenta.

Slavljenec se je rodil 11. maja 1939 v Šentrupertu, na Poštajah, kot sedmi otrok zakonca Maksu in Angeli Kurent. Že kot petletni otrok je odšel k mamini teti Ivani na Vesele Goro, ki je bila poročena z mizarjem Ivanom Odlazkom. Prav on je bil navdih za njegovo kasnejšo poklicno odločitev. Mizar je postal leta 1958, s tem so bile uresničene njegove življenjske sanje.

Maja 1962 je v njegovo življenje stopila življenjska sopolnica Tončka Prijatelj, s katero sta si ustvarila družino. V zakonu so se jima rodili štiri otroci: Boško, Mirko in dvojčka Peter in Tončka. Njegovo življenje bogati 11 vnukov in en pravnuk.

Poleg neizmerne skrbi za družino je imel tudi izreden posluš za potrebe sovaščanov. Vedno je bil pobudnik za razvoj kraja in je sodeloval pri številnih projektih: elektrika, vodovod, telefon in pri obnovi cerkva. Bil je pobudnik kulturnega gibanja v kraju, kar se odraža pri ustanovitvi Kulturnega društva Šentrupert ter njegovi obnovi. Še vedno je aktiven član čebelarskega, gasilskega, vinogradniškega in turističnega društva. Nezanemarljiva pa je njegova pripadnost cerkvi, saj je bil več let član župnijskega sveta, ključar, zvonar in pritrkovalc, sodeloval pa je tudi pri obnovi cerkve na Veseli gori in kapelic na Križevem Potu.

Odrasdo spoštovanja do njegovega dela in življenja je bilo tudi praznovanje 80-letnice. Pridružili smo se mu vsi, ki ga spoštujemo in imamo radi. Cenjeni gostje in nastopajoči so zbudili v vseh nas lepe in iskrene občutke, ki so bili namenjeni le slavljenecu - atu, prijatelju Petru.

Življenje je kot čebelnjak. Če ga čebelice ne obiskujejo, izgubi pomen. Tega se zaveda tudi naš slavljenec. Zato še ved-

no usmerja svoje sanjske čebele v čebelnjak LJUBEZNI, PRIJATELJSTVA in SOŽITJA. Naj ostane še dolga leta tako!

Danica, Barbara in Vesna

povše metal

**Razvoj in proizvodnja zahtevnih
kovinskih komponent.**

POVŠE METAL d.o.o.

Prelesje 35, 8232 ŠENTRUPERT

T: +386 7 30 40 400

F: +386 7 30 40 401

E: info@povse.si

www.povse.si

Center za krepitev zdravja Trebnje

SAMOSTOJNA ORGANIZACIJSKA
ENOTA V ZDRAVSTVENEM
DOMU TREBNJE

Izvajamo programe za krepitev zdravja – gre za skupinske delavnice in individualna svetovanja, na katerih udeleženci pridobijo strokovne informacije, veščine in podporo za dolgotrajno spremembo življenjskih navad, ki bodo vodile do boljšega počutja in zdravja.

Center za krepitev zdravja izvaja program priprave na porod in starševstvo, aktivnosti krepitev zdravja in preventivnih obravnav za otroke, mladostnike in njihove starše ter preventivne skupine za mlade v lokalni skupnosti, zobozdravstveno vzgojo za otroke in mladostnike, program za krepitev zdravja za odraslo populacijo ter aktivnosti krepitev zdravja in zmanjševanja neenakosti v zdravju za vse populacijske skupine.

Program za krepitev zdravja je namenjen odraslim osebam od 19. leta starosti dalje: s prisotnimi dejavniki tveganja za razvoj kroničnih bolezni – nezadostna telesna dejavnost, nezdrava prehrana, kajenje, stres, zvišan krvni tlak, zvišane maščobe v krvi, zvišan sladkor v krvi ..., pa tudi tistim s prisotno ogroženostjo za razvoj kroničnih bolezni in s prisotnimi kroničnimi boleznimi.

Za varovanje svojega zdravja lahko vsak izmed nas naredi veliko z redno telesno dejavnostjo, z zdravim načinom prehranjevanja, izogibanjem kajenju in prekomerni uporabi alkohola ter z udeležbo v preventivnih zdravstvenih programih.

V letu 2020 bomo v Občini Šentrupert izvajali brezplačne delavnice, namenjene različnim ciljnim skupinam (npr.: vadbene skupine, društva, zaposleni ...), ki bodo izkazale interes.

Prijave zbiramo:

- **Center za krepitev zdravja Trebnje:** ckz@zd-tr.si ali 07/ 34 81 802.
- **Občina Šentrupert:** dani.grandovec@sentrupert.si ali 07/34 34 607.

CKZ Trebnje

Šentrupert

Glasilo Občine Šentrupert – Leto: XXI./4, zima 2019 – USTANOVITELJICA: Občina Šentrupert, zanj Andrej Martin Kostelec – UREDNIŠKI ODBOR: Petra Krnc Laznik, urednica, člani: Janja Jerovšek, Mateja Leban, Mojca Ramovš, Jakob Trček, dr. Jože Uhan – Avtorica naslovne fotografije je Alenka Stražišar Lamovšek – GRAFIČNA PRIPRAVA in TISK: Piktogram d. o. o., Dobrova – Glasilo izhaja štirikrat letno - Naklada: 1150 izvodov – Glasilo je za občane Občine Šentrupert brezplačno.

Prispevke za pomladno številko časopisa pošljite do petka, 6. marca 2020, na e-naslov glasilo@sentrupert.si. Priporočena dolžina je 1500 znakov s presledki vred. Fotografijo dodajte posebej, ne prilepljeno v word, ampak kot priponko vsaj velikosti 1024x***. Pripisite avtorja prispevka in fotografije. Uredništvo si pridržuje pravico od krajanja in lektoriranja besedil. Anonimnih in ne več aktualnih prispevkov ne bomo objavili. V glasilu objavljeni prispevki izražajo stališče avtorja in ne uredništva.

Napovednik dogodkov

DECEMBER 2019

sobota, 21. december 2019, ob 17. uri, Dežela kozolcev

*Božično-novoletni bazar: prodaja sezonskih izdelkov in pridelkov, voščilnic, darilc, kuhanega vina in čaja.
vabi TD Šentrupert*

torek, 24. 12. 2019, ob 18.00, arena ob župnišču

Žive jaslice

vabi mladina župnije Šentrupert

četrtek, 26. 12. 2019,

ob 10.00 v gostilni Jaklič Božično novoletni šahovski turnir
vabi Šahovski klub Trebnje, sekcija Šentrupert

ob 11.00 na trgu v Šentrupertu 29. Štefanov blagoslov konj
vabi Konjerejsko društvo Šentrupert

od 14.00 naprej, Obisk kolednikov
pripravlja Župnija Šentrupert

sobota, 28. december 2019, ob 18.00, arena ob župnišču

Žive jaslice

vabi mladina župnije Šentrupert

FEBRUAR 2020

nedelja, 2. februar 2020, Šentrupert

*10. samostojni koncert MePZ DU Šentrupert
vabi MePZ DU Šentrupert*

Tržnica (vsako prvo soboto v mesecu)

sobota, 4. januar 2020, od 8. do 12. ure, Dežela kozolcev

sobota, 1. februar 2020, od 8. do 12. ure, Dežela kozolcev

sobota, 7. marec 2020, od 8. do 12. ure, Dežela kozolcev

Z lokalno tržnico želimo spodbuditi prodajo lokalno pridelanih živil ter izdelkov. Za prodajo ali promocijo se zainteresirani prodajalci prijavite do četrтка pred tržnico po e-pošti info@td-sentrupert.si ali telefonu 040 857 544 (Alen).

Vabi TD Šentrupert